

Luke

¹ Ndji gbugbu bana gucci tie ndu yongyegyere kpi bi andi a ye rju kri ndende ni mi mbu'a. ² Na-wa ba ka ba sru ni wo-mbu'a, rji ni biandi bana to ni shishi mba baba bi tindu lan tre-a. ³ Mi toh abi nimu nitu mi ban ikpi ba shle ya toh rji ni mumla, mba ni ni nha nitu mba gyegyere niwu Uchu Tiyofilos. ⁴ Ni dun toh, hamma ni sron ha ikpi andi bana tsro ye. ⁵ Ni vi khikle u-chu Herod, Ichu wu Judea, ni ntoh ima, Zakariya wu nhma ko Abijah ana Prist mba. U-wa ma eh'pu Haruna. ⁶ Hambawu bana bi tie sissri Irji ie suron mba ni zren mba abhi ni shishi ma. Bata hu lantre Bachi nda ni hu ikpi bi wandi a nha dun ba ti'a. ⁷ Bana he ni vivren wu ngrji mba na, Alisabatu anani ngrji na, u ba che hamba mba lonma. ⁸ Inton Zakariya a ye ni dun kri ni shishi Irjin nda tie ndu Prist wa ndi chuu wu nclan ngrji ma a ku ni tu ma. ⁹ Ba hu njo ni chu Prist wandi a ni tie ndu ni mi-tra u Bachimbu, nda gon ton nitu mbru mba. ¹⁰ Ni-andi ahe ni mi, mbru ndiba ba ki ni rah nda si bre Irji mla ni nton wandi ton a si gon. ¹¹ A kri toh Maleka Irji rju kri ni wo mla wu bubu gon ton-a. ¹² Ni-andi Zakariya ku shishi niwu, a kma tie lo'me i sissri a vuu. ¹³ I Maleka a hla niwu ndi, "Na klu sissri na, Zakariya, nitu ibre me a rhi ton. Iwame Alisabatu ni ngrji ivren'llon niwu. Wu yo ndema ndi Yohana. ¹⁴ Isuron me ni si i wu ngyiri, u gbugbu ndi ba ngyiri ni ngrji ma'a. ¹⁵ A nii khikle ndji ni shishi Bachi. Ana

so ihi mba mma wandi a sen na ihi na, Ruhu tsartsar wu Irji ni he ni wu rji ni mi nne yima. ¹⁶ Gra ndji bi Israila ba kma hi ni Bachi Irji mba. ¹⁷ Ani hi ni shishi Bachi ni ruhu mba gbenbgle Elijah. Ani tie ki nda kma suron ba-tti hi nitu mmri mba, don bi ka-wo baka zren nimi to u bi zren bi - nda mla nkon tie ni Bachi, ndji wa ba mla zi niwu'a ¹⁸ Zakariya a hla ni Maleka ndi, "Mi tie ni he ni toh kpe yi? Mi chiche ndi i se wamu ba bran gbagbanmu ye." ¹⁹ Maleka kma sa wu da tre ndi, "ahi me Gabriel wandi ani kri ni fron Irji. A ton me du mi ye tre niwu, ndi mi nji lantre ndindi nji wu. ²⁰ Mla wo! Wu son ni ngbangbi, wuna la tre na, se kpe wa mi hla niwu a wri. Ani toki nitu wuna kpa nyime ni lantre wandi mi hla wu na, ikpe wandi a ni wri ni tsra ni nton ma ²¹ Ndji ba basiya gben Zakariya ndana rju na. Ba tie mamaki ni wu ton me nimi koh Irji. ²² Wa a rju ye niba, a tre wakran. Ba kri rhimmre ndi a to kpe ni mi koh Irji. A si tindu tsoro ba niwo, ama ndana tre na. ²³ Ni-andi nton wu tindu ma a kle, a kma hi ni Kohma ²⁴ Ni vi ba kii, iwama Alisabatu a hwrji-nne wu wha ton ndana du ndji du ba toh na. A tre ndi, ²⁵ ngye kpe wandi Bachi mu tie ni mu nda yame ni lo suron nda chu shan rju ni mu ni shishi ndji. ²⁶ Ni wha wu tanne, Irji a ton Maleka Gabriel hi ni gbu Galilee wandi ba yo ndi Nazareth, ²⁷ du hi ni Maryamu, ih'pu Dawuda, wandi ba na haa zi ni ndi ri ni nde Yusufu. Maryamu ana rhi he toh lilon ni son ma. ²⁸ A ye tre ni wu ndi, "Mi chiwu, wu wandi ba kpa nyime ni wu gra, Bachi he ni wu. ²⁹ Itre a kpau tsi shishi, wa kma rhimmre nitu bibi ichi wandi

a chiwu'a ³⁰ Maleka a hla ni wu “Na tie sissri na, Maryamu, Irji a kma yawu ni lo suron. ³¹ Ya yi, wu hwrji-nne ni ngrji vren. Wu yo ndema ndi Yesu. ³² Ani khikle ndji, ba yo vren khikle'a Bachi u shulu. Bachi Irji ni nuu tu chu bachi ma Dawuda. ³³ Ani tie mulki wandi a na kle na nitu koh Yakubu, i ngbungblu wandi ani son nitu mba bana kle na. ³⁴ Maryamu a hla ni Maleka, ikpe yi ni tie ni he nda wrhu to tre me. Ime mi rhihe wu toh lilon ni son mu. ³⁵ Maleka a sa niwu ndi, “Ruhu Tsatsra ni ku ni tume i gbengble Irji wu shulu ni kasuu. Vren Tsatsra wandi wu ngrji ba yow ndi Vivren Irji. ³⁶ Toh, imlame Alisabatu a he ni nne vivren lilon ngame ni chichema. U wha ma wu tanne yi - wawu wandi bana tre ndi ana ngrji na. ³⁷ Ekpe na ne wandi Irji na toh tie na.” ³⁸ Maryamu a tre ndi, “toh, Bachi mu, mi vren wa wu ndume. Tie ni mu tsra ni kpeu wu hla'a.” Maleka a lu hi kpama nda don me. ³⁹ Maryamu a lu lunde ni vi baki nda sima hi ni gbu bi ko tu-ngblu ba, ni gbu wu Judea. ⁴⁰ A ka rhi ni koh Zakariya nda chi Alisabatu. ⁴¹ Ni wandi Alisabatu wo chi wu Maryamu'a, kpran vren wandi a he ni nnema a luza i Ruhu Tsatsra a lu rhi ni Alisabatu ⁴² A lu ni khikle lan nda tre gbangban ndi “lulu he nitu me, ni mi mba, mba ni ibi wu mi nne me. ⁴³ Nge tie ndu dun bachi mu dun ye ni me? ⁴⁴ Ni wandi lan tre chi me a rhi ni nton mu, vi kpran vren wandi a he nimi nnemu a lu zah wu ngyiri. ⁴⁵ A tie lulu ni wu wandi a kpanye ndi ikpi biwandi Bachi Irji a dun be blah niwu ba wrhu to ki. ⁴⁶ Maryamu a tre ndi “suron mu ni ngyiri ni Irji Bachi.” ⁴⁷ Ie

drimu ni ngyiri kpukpome ni Irji wandi a kpame chuwo. ⁴⁸ A kma iyanchi vivren wa wu tindu ma. Ya, Irji zizan ikba ndi kankan ba tie lulu nimu. ⁴⁹ Wawuyi a tie khikle ndu nimu, indu ma hi tsatsra. ⁵⁰ Lo suron ni wruhle ma ni ha ikba hi ni ikba wu bi andi ba klu sissri ma'a. ⁵¹ A chu ngbengble ni ngba woma tsro, nda vra bi nzutu ni tu mre wu suron mba. ⁵² A gbran mri bi tu chu grji ni bubu son mba, nda nzu biwandi bana he nitu kpe na lu. ⁵³ A juu bi iyon ni ikpi bi ndindi nda zu bi iwu du ba hi hamani kpe. ⁵⁴ A zo Israila, mri u ndu ma, ni duba rhimre nda wruhle ⁵⁵ (na wandi a tre niba timba) ni Ibrahim baba ih'pu ma kase kase. ⁵⁶ Maryamu ason mla u wha tra ni Alisabatu rhi nda kma hi ni koma. ⁵⁷ Nton ngrji Alisabatu a tie, waa a ngrji vren ma, vren lon. ⁵⁸ kpukpan son ma baba mlah ma ba wo khikle kpe ndi Bachi Irji tie, ni lo suron ma niwu, nda ngrji ni wu. ⁵⁹ A he niki, ni viwu tandra, ba ye bubu gyen mbru ni vivren'a. Ba ta zinde tima Zakariya niwu. ⁶⁰ Iyhima a sa bawu ndi, "Aian, nde ma nih Yohana." ⁶¹ Ba hla niwu ndi "bi na he ni mla mbi rhi ni nde mba na." ⁶² Ba tre ni wo ni tima ndi do hla nde wa ba yo vren'a. ⁶³ Tima a mye duba nu igble wu nha, wa nha ndi, "ndema hi Yohana." Ndjì ba wawu mba ba tie sissri (mamaki). ⁶⁴ Nhuma a kri bwu hari (immediately) i nl'pma a si, wa a tre nda ngyiri ni Irji. ⁶⁵ Sissri a vu ndji bi wandi bana hye ba ba. Ba vu tre kpi bi yi zren ka gon ngblu ngbugblu Judea. ⁶⁶ Wawu ndji biya ba wo'a, ba yo zi ni suron nda tre "i vren yi ni hye ni he?" Nitu woh Irji a he niwu. ⁶⁷ Tima Zakariya, shu

ni Ruhu tsatsra, hla ikpe andi ni he'a ⁶⁸ “nda tre ndi gbresan ni Bachi, Irji wu Israila, wawu yi a ye zo nda khle ndu kpa-chuwo ni ndji ma. ⁶⁹ A nzu njon kpata chuwo ni tawu ni koh ndji wu nduma Dawuda, ⁷⁰ me andi a tre ni nhyu tsatsra anabi rhi ni sen. ⁷¹ kpatachuwo rju ni wo bi yota ni shishi mba ni wo bi-andi ba kamba nita. ⁷² Ani tie toki nitu do tsro ta lo suron ma mba timbu, niki rhimre ni tsatsra yo nhyu, ⁷³ ni shirji ni trema ni Ibrahim, bachi mbu. ⁷⁴ A shirji ndi a ni nuta biwandi a chuta chuwo ni bi kamba nita, ikini tindu niwu hama ni sissri, ⁷⁵ ni tsatsra ti bi, ni shishima wawu ni vrevre mbu. ⁷⁶ A wu vivren ba yo'u ndi anabi wu Bachi Khikle ni shulu, wuhi kri ni shishi Bachi ni mla nkoma ti nda mla ndji tie ni ye ma, ⁷⁷ nda nu ta to kpe wu kpachuwo ni ndji ma, ni kpa wruhle lahtre mba. ⁷⁸ Ikpe ani he toki ni lo suron Irji mba, nitu kima nza Irji rji ni shulu ani ye zota, ⁷⁹ do kpan ni bi wandi ba he ni bwu mba iwuhu i qu. Ani tie kima nda yota ni nkon wu si. ⁸⁰ Vivren a lu gbron nda he ni sen kpa dri, ndaka son ni tsutsu miji gben vi wandi a rju kri ndende ni Israila.

2

¹ Ni nton ri ni sen, Kaiser Agustus a yo doka ndu ba bla ndji bi gbungblu ba wawu. ² Wa a mumlan bla kena, u kiri niyus na Gona umeme suriya. ³ U ko ba nha ba lu hi ni gbumba na ka nha inde ba. ⁴ Isuwu, me a lunde hi ni Galili; Igbu Nazarat hi ni gbu Yahudiya, Igbu Dawuda, ni wa ba yo ni Batalami, nitu wa a rji ni koh nan hi mlan Dawuda. ⁵ Ahi nha nde ma ba Maryamu

wa a nna'u wa ahe nne. ⁶ U ba rhi he niki ri u inton ngrji vren ma ye. ⁷ waa ngrji vren llon, nna nye'u ni guglo ngbanja nklon na nban ka ka wu yo ni mi nju yawo, nitu wa mikoh ana he wa ba ka yo na, ba bi tsri mu ni gbu'a. ⁸ Bi krju ntma bi wa ba son in klan kima na ni ya ba ni chu ba he. ⁹ U Maleka Irji a rju ni bawu u kpan u rji ka grji kah ba, u ba ka nkbo sissri ¹⁰ U Maleka kah hla ni bawu, “ndu ba na tie sissrina, a ndi wawu nji tre ndindi ma ye wa ni yo ndi wawu ndu ba ngyiri. ¹¹ Luwa ba ngrji Macheto ni gbu Dauda, Inde Kristi Bachi! ¹² Bi yi ba alama wa ba tsro yi'a: Bi toh kpran vren ba yo'u nimi ikpi a kakru ni nju yawo.” ¹³ Ni yiu riro me, gbugbu ndji ni shulu ni Maleku ba gbre Irji san na ni tre andi, ¹⁴ “Khikle ruron hi u Irji ni shulu, u dun si he ni ngbungblu ni ba ndji wa suron Irji ku si ni ba.” ¹⁵ U Maleka ba kma hi kpamba ni shulu, u bi krju ntma ba tre ni kpamba ndi, “ki hi zizan ni Batalami ndi toh ikpe yi wa a tie'a, wa Irji dun ta ki toh.” ¹⁶ U ba zren gbagbla me hi na ka toh Maryamu mba Isuwu ni vuvren wa ba ka yo ni nju'a ¹⁷ U wa ba toh'u a, ba bla hla kpie wa ba wo nitu vren'a. ¹⁸ Wawu mba wu biwa ba wo tre Maleka ba tie sissri. ¹⁹ Maryamu son si rhimre itre wa a wo ba wawu na nji ni suron ma. ²⁰ I gu u krju ntma kma hi na ni ngyiri na ni gbre shi san ni kpie wa ba wo na ka toh na wa ba hla ni bawu'a. ²¹ Ni klekle ivi u tandra ba gen mbru niwu, na zi nde ma ni Yesu, inde wa Maleka zi niwu wa ri he ni mi nne yima'a ri ba ka ngrji'u. ²² Uvi tsrakake mba a ke ni doka Musa, Isuwu mba Maryamu ba nji'u hi ni koh Irji ni

Urushelima ndu ba nji'u hi ni shishi Bachi. ²³ Ni wa ba nha nha ni doka Irji ye'a, Ivren lon wa ba ngrji'a ba nji'u hi no Irji. ²⁴ U ba no hadaya u Ingyu hari ko Tatabara hari, ni ya nda doka Irji a hla. ²⁵ Ni Wurishelima, igu ri a he niki ba yo'wu Simion, wa nda a he khriki nani tie ndindi me. Na ni yo shishi u lo suron ni ndji bi Isrela, u Ruhu Irji he ni wu. ²⁶ U nda hla niwu ye nda a na qu na, ama se a ni toh Bachi Kristi. ²⁷ Ruhu Irji a nji'u Simion hi ni tra u bre Bachi, wa ba tie vuvren nhan nhan'n mba Yesu, ni ndu ba tie kpe wa doka tre Irji hla. ²⁸ U Simion a krju nba rji na ngyiri ni Irji na tre. ²⁹ I wu wa uhe ni ko ge u ka ndu gran mehi piyan me ni kpe wa wu tre. ³⁰ Ni kpa chu wa me klan mi toh njanji tre, ³¹ ni wa u mlan tie ni ngbugbu lu ba wawu. ³² I nkpa wa ani tro ba inko mea ni kuma no ni nko Isrela. ³³ Ba iyima mba ittima ba tie sisri (mamaki) ikpe wa ba wo ba tre nitu ma. ³⁴ U Simion a tie lulu yo ni bawu nda hla ni Maryamu iyima ndi, "U to, Vivren yi, wawu yi ni dun bari dun ba joku, bari gbugbu ba lunde ni mi Isrela, wa ani tsro gban u wa indji ba kamba - ³⁵ Ni dun iwen ndu kpireu dri na no mre ndu wa ani nharan mi suron ndji wawu. ³⁶ U Anabi rhi, ahi iwa, ba yo'u ni Hanatu. Ahi vren Fanuwel rji nimi L'be u Asha. Wa a che kpokpome. A sohn ni lon ma ise tangban niwa a gran ni vren wa, ³⁷ u lon ma a qu wa ka son ni kbo ise wulon inkyu tandra ni nza (84). Ani hi ni nko bre Irji chachu chachu ni chu mba ni mble ani bre Irji ni vu hlan ma. ³⁸ Ni ki me, a ngyiri ni Irji, na tetra vren ni ndi ba wa wu bi wa ba si gben kpachuwu (fansar) Wurishelima.

³⁹ Ni wa ndji ba kle ko nge wawu na wa ndi bla tre Irji hla'a, u ba ka kma hi ni Galili ni gbumba Nazaret. ⁴⁰ Ivren sen ni tie ninkon u mre ma ndindi ni babran kpukpome, ndindi (Alheri) u Irji he ni wu. ⁴¹ Ba tie ma ba hi Wurishelima ko wa ni ise ni ngan (Idin Ketarewa). ⁴² Wa-a tie si wulon don ha, u ba rji hi ya da ba hi ni Idin. ⁴³ Ka ba kle tie ro'a na kma si hi, u vren'a Yesu, wa zu kukri ni kogon ri ni mi Wurishelima a na ni toh ba iyima na. ⁴⁴ Ba zren ya ndi a he nimi ba ndji wa ba si hi baba'a, u ba zren u vi rhi (1). Nda lu ni wa'u nimi ba mlan mba ni kpukpan mba. ⁴⁵ U wa ba na to'u na, ba kma hi si wa'u ni Wurishelima. ⁴⁶ U ni vi u tra mba, ba to'u nimi koh Irji, a son ni tsutsu ba bi tsro, asi sren ton si wo ba nda si mye ba. ⁴⁷ Biwa basi wo wu wawumba ba tie sissri (mamaki) ni toh tre wa ahe niwu. ⁴⁸ U ba ka toh, na tie sissri iyima myen inge ba sa u tie nna ki ni ta wu bu tie me, kisi wa wu, ni suron nfu. ⁴⁹ A mye ba, "bi si wa me ni nge, bina toh ndi abi dun mi son ni koh tti mu na?" ⁵⁰ U bana toh tu tre wa a tre ni ba na, ⁵¹ Wa kma huba hi ni koh ni Nazarat na ni wo tre mba. U iyi ma a nji kpe wa atie gbangba nimi suron ma wawu. ⁵² U Yesu gburon ni hon ni tiya ni toh tre ni tagoma, Irji mba ni ndji me.

3

¹ Ni mi ise u tso don tra wa Tiberia Caesar - Chu, u, Pontiyus Bilatus ana gomna Judiya, Hiridus ka Chu ni Galili, vayima Filibus ka chu ni Ituriyada Tarakunitas, mba Lasaniyas ana Chu ni Abaliya. ² Ni nton wa Hanana ba kayafa bana bi ninkoh bitun tre Irji kaye ni Yahaya vren

Zakariya ni miji. ³ Sei ka zren kagon gbugbulu mi yie'u nei u urdu, dani hla tre Irji ni bawu, a yo'u ba duba ye kpa Irji nda dun ba sukpa ni ba wu, duba wru lah tre mba hle ni bawu. ⁴ Na wa ba na nha nvunvu u tre Anabi Ishaya ndi llan di ri si yo ni miji, mlan koh Bachi tie dun koh ma hi yreyre. ⁵ Ko san ngbulu ba shu, u ngbulu ba ba gble tita ba kma ti fime, u nkoh bi tie memme ba kma bi ba ba shu, ni ngbulu baba tita ba ba yra ba nda kma me nkoh ni bubu biwa be gblegble me'a. ⁶ U bi he nimi kpa ba to Ceto u Irji. ⁷ Sai Yohana a hla ni gbugbu ndji wa ba si ye dun sukpa bawu'a. Yohana yo ba ndi "biyi mri iwan, anha hla ni yiwu dun yi tsutsu ni nfu wa ani ye ni yiwu'a?" ⁸ Nitu kii, kma tie klo kunkro wa ndi ba bre dun ba wru lla tre hle bawu dana ta tre ni kpamba ndi ki he ni Ibrahim wa a iti mbu, mi hla niwu Irji hei ni gbengble wa ani zu titi biyi kma tie mri ni Ibrahim rji ni tita bi yi. ⁹ Ko zizan ba mlan gla tie nitu nja bi ba kunkro. U wawu kunkro bi wandi bana klo bi na ba gen ba nda vu ba sru ni lu." ¹⁰ U gbugbu ndji baki mye'u ndi, "Zizan ki tie ni he?" ¹¹ A kasa nda tre "Indji wandi a he ni nklon ha, ka ban rhi ni ndji wandi ana he ni rhi na, u ndji wa ahe ni lah ka tie naki ngame. ¹² Bi kpa ban ba ye du ba sukpa ni bawu, nda tre, "Ndji-u-tsro, ki tie ni he?" ¹³ A hla ni bawu ndi, "Nata kpa inklen zan kpe wandi ba tre dun yi kpa na." ¹⁴ Sojoji bari ngame ba mye, ndi, "U kita na? Ki tie ni he?" A bla hla ni bawu, "Na kpa nkleh niwo njo ni gbengble na, ndi na tie ce ti ndrjo na. Nji kpe-andi bi u mbi dun mla yi." ¹⁵ Zizan wa ba ndji ba si ya nkoh ye u Kristi'a, wawu mba ba si

rhimre ni suron mba nitu Yohana, ko wawu mba hi Kristi'a. ¹⁶ Yohana a kasa ni bawu nda tre ndi, "Ime mi si sukpa ni yiwu ni mma, u ndji waa si ye ni koshi mu, a zan me ni gbengble, u mina tsra wa mi sie rjirji lagban u zama na. Wawu ni sukpa ni yiwu ni Ruhu Tsratsra ni lu. ¹⁷ Ahei ni mumu ni wo ma wandi ani tie ndu niwu nda zen memme bie nda ka waa bi zi nimi iwron. U ani gon biwa ba tie meme'a ni lu wa ana y'bi na." ¹⁸ Ni mi tsro mba Yohana a hla tre ndindi ni ndji ba. ¹⁹ Hiridus wa ana Chu, a son gran wa vayi ma Hiridiya, ni mbru meme kpie wa Hiridus azi tie'a, ²⁰ a ka biyi suru nhaa, ndi a ka Yohana tro ni brusuna. ²¹ Inton wa ba sukpa ba ndji wawu, Yesu me ba sukpa'a niwu ngame, wa asi he ni mi bre wa ka toh shulu bu'u, ²² wa toh Ruhu Tsatsar ka griji ye son nitu ma na ngyu, wa ka wo lan Irji ni shu, "Iwu yi wu vren mu wandi isuron mu a kpa wu. Suron mu ku si ni wu." ²³ Yesu ahe ni sei wlon nkpu tra (30) nda vu tie ndu Irji. Nimi kpa, Yesu hi vren Isuwu wa ba yo tima ndi Heli, ²⁴ ivren Matat, ivren u Levi, ivren u Melki, ivren u janai, ivrn u Isuwu. ²⁵ Isuwu ana vren Mattatiyas, ivren Amos, Ivren Nahum, ivren Esli, ivren Naggai, ²⁶ ivren u Maat, ivren u Mattatiyas, ivren u Semein, ivren u Josech, ivren u Joda. ²⁷ Joda ana vren u Jowanani, ivren u Resa, ivren u Zerubabel, ivren u Salatiyel, ivren u Neri, ²⁸ ivren u Melki, ivren u Addi, ivren u Cosam, ivren u Elmadam, ivren u Er, ²⁹ ivren u Joshuwa, ivren u Eliyeza, ivren u Jorim, ivren u Mattat, ivren u Levi. ³⁰ Levi ana vren Simiyon, ivren Judah, ivren Isuwu, ivren Jonam, ivren

Eliakim, ³¹ ivren Meliya, ivren Menna, ivren Mattata, ivren Natan, ivren Dawuda, ³² ivren Jessi, ivren Obed, ivren Bowaz, ivren Salmon, ivren Nahshon. ³³ Nahshon ana vren Amminadab, ivren Admin, ivren Arni, ivren Hezron, ivren Perez, ivren Judah, ³⁴ ivren Yakubu, ivren Isuwa, ivren Ibrahim, ivren Terah, ivren Nahor, ³⁵ ivren Serug, ivren Riyu, ivren Peleg, ivren Eba, ivren Shelah. ³⁶ Shelah ana vren Cayinan, ivren Arfakza, ivren Shem, ivren Noah, ivren Lamech, ³⁷ ivren Metuselah, ivren Enok, ivren Jared ivren Mahalaleel, ivren Cainan, ³⁸ ivren Enos, ivren Seit, ivren Damu, Ivren Irji.

4

¹ U Yesu he shu ni Ruhu tsatsar, a kma ye rji ni nne Urdu'a, Ruhu nji wu hi ni miji ² niki a tie vi wlon nkpu nza ka meme brji ka tsra wu. Ni nton ki ana rhi kpe na, u ni klekle'a iyon vu babran. ³ Ibrji a to naki nda mye “wuta tre wu vren Irji, kma tita yi tie bredi.” ⁴ Yesu a sa niwu ndi, “itre Irji a hla ndi, ndji na rhi bredi mba nda son na.” ⁵ Ibrji toh naki nda nji Yesu hi ni tu ngblu nda tsro wu wawu ngbungblu'a nimi fime nton'a. ⁶ Wu brji hla ni wu ndi, “Mi nowu Chu ni konge bi ndindi, don ba ka ba ne, u mi ya ka no ndji wa mi son'a. ⁷ Wu ta kuqu mgbarju ndi gbre san mu, ba kma tie u me.” ⁸ U Yesu kpa sa'wu nda hla ndi, “Itre Irji hla ndi, 'Wu gbre san Bachi me kankrji ma, ndi hu wawu yi.’” ⁹ Ibrji a nji Yesu hi nimi Wurishelima nda yo'wu ni tu nkan u koh Irji'a, nda hla niwu ndi, “Wuti hi vren Irji'a, za grji rji ni wayi'a. ¹⁰ Itre Irji hla ndi, 'Irji ni dun

Maleku ma njiwu, na dun ba hra'wu, ¹¹ U, 'Ba nzu wu nji rji ni wo mba, don dun wu na wru za ni tita na.'" ¹² Yesu a hla wu "Wuna tsra Irji Bachi me to na." ¹³ Ibrji a tsra Yesu nda don wu me sai ton ri, nda hi kpama. ¹⁴ Naki, Yesu a kma hi ni Galili nizo 'Ruhu Maitsarki.' Itre ma a zren ni gbungblu kagon ni wre ki. ¹⁵ Nikglaki Yesu fara tsro ba terma. ni tra ma u ndi wawu mba ka gbre san. ¹⁶ A wru niki nda ye ni Nazarat, ni wrji wa ba raya ni wu yada Asaba ri ni tra u beri ni viwu wu bre, nda wlunde ni bla nvunvu u tre ma. ¹⁷ Nvunvu wa bi tie ndu Irji wu Annebi Ishaya. Abwu nda bla nvunvu a nda to bubu ba nha tre'a, ¹⁸ "Ruhu Irji he niwu me, wawugblegben mu a ton me ndi me hi hla tre ndindi ni bi ya." A ton me nda ne gbengble ma dun mi hi tre ni biwa ba hei ni lo ndi cu ba cuwo, di bwu shishi ni bi fei, ndi kpa bi wa ba myen ba, ¹⁹ Dun mi hi hla 'nton' wa Bachi kpa ny'em nita." ²⁰ A ka nvunvu ka no ndi wa ani gri ni wu'a nda kuson. Shishi ko nha ni tra Irji'a kma hi ni wu. ²¹ A wlunde bubbu terniba wu, "Luwa itre Bachi, ri gregreme ni nton mbi." ²² Ko nha niki trette wubi ma niwu nda tie sissri domin kikle tre wa to rju ni nu ma u ba mie. "Wayi ana viri Isuwu nan?" ²³ A tre ni bawu, "a njanji bi tre ni shap-shap nimu, 'bi no mwu, bana si no kpa mbi si ki. Kpe wa wu tie ni Kapanawun, tie naki ni gbume." ²⁴ Ama a tre ni bawu, "Njanji mu me hla ni yiwu, ba ndji wa ani tie ndu Irji u baka kpa'wu ni gbuma. ²⁵ Njanji mu mi hla ni yiwu, mba bi ya ba ba ni Israila ni nton Ilisha, ni nton wa shulu a kaka ni bwu, hra sei trani wha tanne, meme yon a

ye ni gbu wawu. ²⁶ Bana ton Elia hi ni gburi na Zarephat ni Sidon wa iwa ri wu kpla ni son ki. ²⁷ Wu bi chong-rju bahe ni Isrela suse ni me Elisha Annebi du ba wa kpari cuwo se Naaman wu he Syria. ²⁸ Du indji ba ni mi tra wu Irji ba tie nfu ni ba wo'a. ²⁹ Ba wlu ni nfu nda gbi nda ni mi gbuu nda kji he ni tu ngblu ri wa ba meh Komba ni tu ma, ba son ba tru taga rhi ni tu ngblu'a. ³⁰ A ri zu ni tsutsu mba bana tona wa a hi ni buburi. ³¹ Ziza'a ni gbuyi a grji hi ni Kapanawum ni gburi, ni Galili ndani tsro ba ni vi wu cacu wa (asabat) bana tindu na. ³² Ba tie nfu niwu ni tre wani tre nibawu, u yi sa. ³³ Nimi tra wu bre Irji indiri he ni meme ruhu ibrji, ayi gbangban me, ³⁴ “A nge hada wu ni ta Yesu u Nazarat wu ye wuta mu? Me to kowu nha, vren Irji wu tie zren geger.” ³⁵ Yesu bwu shishi ni meme ruhu nda tre, “Na bu nyu ndi tre na! rju ni kpama” Meme brji a riga da ban taga ni memeye ndatsutsu ndi ba meme ruhu brji a rju ni kpama, dana tie kpe na. ³⁶ Naki indi batoh kpe wu mamaki nda kamba nda ni tre nituma, ko nha ni kpama, “Nda tre a wani iri tre mu naki? A gbi ton ni meme ruhu'a dun rju nda kagu'a cuwo, wa he toki. ³⁷ Itre ma atsra ni ko ni ntseyi ni klamba. ³⁸ Namba Yesu a bri tra wu bre niki nda hi nikoh Bitrus, ni nton ki iyi wama ana he ni sikpa nadon zazabi a vu, indi ba bre dun zoba ni nde mako ani wlunde. ³⁹ Yesu aki ni kotuma nda gboshishi ni meme brji nda zu zazabi du bri niwu; ba wu ton wa he naki niwu ana wu nton a dalu fara sru biri ni wuh. ⁴⁰ Inton wa Irji nihe qu, indi gbugbu wu ba mmri vayi mba niye ni Yesu dun noba sikpa

ni lulo iri-iri. Bari a sawo ni kpamba megyen baka fe sikpamba. ⁴¹ Meme ruhu gbugbuu ba rju ni kpamba, bari bayi nda tre “Wu vren Irji” Yesu a gbonshishi ni meme ruhu ba nda zu ba dubana tre na don ba to ndi wawuyi Kristi ⁴² Ka mble kpan, waa rju hi bubu wa ba indji gbugbuu ba wawuyi nda to ni bubuki. Bana kpa nhime du kaba don na. ⁴³ An hla ni bawu ndi wawu nison da cigaba ni bla tre Irji ni gbu bari, domin a hi kpa wa ba ton me ye ni wayi'a. ⁴⁴ Naki nda cigaba ni noba tre Irji ni du Irji koni ntseyi ni kla Judia.

5

¹ Ba he u gbugbu ndji ba ye ka Yesu ndi ba wo tre Irji, u wa k'li ni nyu kikle ma tekun Janisaret. ² A toh mmri jirgi harhi bari ba zi ba ni nyu ma. Bi vu lambe'a ba rju kaki ngla rjirji u vu lambe'a. ³ Yesu ari mi jirgi ri wa a u Siman nda hla wu ndu tru rju ma ye gban me ni kora. A kusun nimi nda tsro ndji ba tre Irji ni jirgi'a. ⁴ Da a hla kle bawu a tre ni Siman, “Nji jirgi'a hi mima ndi kata hi ni honlon ma.” ⁵ Siman kasa wu nda tre, “Tie koh mu, ki tie ya kle cu'a ndi na vu ko pke na, amma ni wa u tre'a mi kayo.” ⁶ Da ba tie to wa a hla, ba vu lambebabran u rjirji u vu lambe'a ti su. ⁷ Mlen baka tie wo ni mbru mba nimi jirgi rima ndu ba ye zo ba. Ba ye nda vu lambe shu ni jirgi harli ba u jirgi ba bata grji hi nci ma. ⁸ Amma Siman Bitrus, da'a to a he toyi, wa gbru ku ni Yesu ngbarju, nda tre hi don me, Bachi, me ndji u la tre. ⁹ A tie sissri, wawu ni biwa bana he niwu, don gbugbu lambe wa ba vu'a. ¹⁰ Ba Yakubu mba

Yohana imri Zabadi, bana kpukpan Siman. Yesu a hla ni Siman, na klu sissri na, don rji ni zizanyi hi ko shishi, u ta vu ndji. ¹¹ Da ba nji jirgi ba ye ni ra, ba ka kpi mba don wawu nda huu. ¹² Ba zihe u wa he ni gburi, indji ri u lilo kpurju a he ni ki. Da a toh Yesu, a tie gburu kugru ni shishi nda bre Yesu nda tre “Bachi, u tie kpanyime u toh kpa me tie ndindi. ¹³ Yesu n'me wo ma ka gbire nda tre, “Mi nhime. Kpa den.” Gbla me lilo ka rju donwu. ¹⁴ Amma ndu na hla dio ti na nda hla wu, “Hi kpame ndi hi tsro tume ni Pirist ndi nno hadaya u wa ba tsarkake wu'a na wa dokaMusa tre, ndu sheda bawu.” ¹⁵ Amma itre ma vra shu hi gbugbanmu u gbugbu ndji baka nji kamba ye wo'u babu tsuro nda den bi lilo. ¹⁶ Amma ana k'ma hi miji nda bre Irji. ¹⁷ Aye ni viri aka si tsro, u farisawa ni bi tsro Ataurat ba ye rji ni mmri gbu bi Galili ni Yahudiya u Wurishelima ba ki ni kii. Ngbengble Bachi ndu den a he ni wu. ¹⁸ Indji bari baka ban indji wa a qu kpa ni ta ba nda ye, ba wa nkoh u nji rihi hama wa ba nji hi zi ni k'bu Yesu. ¹⁹ Don ikpe ndi wa ba he'a, ba to me nda hon ni tu tra nda griji wu hi ni meme zu ni ndo a ri ni tsutsu ndji ni ko shishi Yesu. ²⁰ Ni toh bangaskiya mba, Yesu tre, “Iwu ndji, ba wrula tre me hlega wu.” ²¹ Bi nha ni Farisawa baka wlu mye nd tre, “Ahi nha mu si tre la tre ba? Ahi nha ni wrula tre ndji hle wu hamma ni Irji kima. ²² Amma Yesu a toh mre dri mba nda sa bawu, “A ngyeri ti rhi u bi mye kpame kpe yi ni suron? ²³ A rime na ti di tre'u na? 'Ba wrula tre me hle' 'wu ka wlunde ndi zren?' ²⁴ Amma ndu yi to ndi vivren ndjiahe ni gbengble ni ngbungblu

u wru latre hle, a hla ni ndji u qu kpa- me hla wu wlunde, ban tabli me ndi hi koh.”²⁵ A ti wru wlunde ni shishi mba nda ban tabli wa ana kru ni tuma. A vu gon hi kpama ni koh ma, nda ni gbre Irji san.²⁶ Ko nha a tie sissri nda gbre Irji San. Sissri shu bawu suron u ba tre, “Ki toh ikpi wa ba nna gbengble tre.²⁷ Ni wa a kle'a, Yesu a rju niki naka toh indji u kpa haraji wa indema hi Lawi, son ni mi bru u kpa haraji. A tre ni wu, “Hu me.”²⁸ Lawi a wlu nda hu nda ka kpi ma wawuu don.²⁹ Lawi hi ka tie ngan ni Yesu ni koh ma. Bi kpa haraji ba ka gbugbu niki ni ndi bari wa ba ka rhi biri ni tebru riri ni Yesu.³⁰ Amma Farisawa ni bi nha ba renyu ni mri koh ma nda, Ingye sa bi ki rhi ndi ni so ni bi kpa haraji ni bi latre bayi?³¹ Yesu sa bawu, “Indji wa ba he piyan me bana du'u den na, sai bi wa ba lo'a.³² Mi na ye yo bi ndindi na amma mi ye ni bi latre ndu kpa tre Irji.³³ Ba tre wu, mri ko Yohana ba zan son hlan ma ni bre Irji, u mri koh Farisawa ngame. Amma mri koh me ba rhi nda ni so.”³⁴ Yesu aka tre ni ba, “Ahi ndji rime ni yo kpukpan iwa sa vu nyu u iwasa rhi he ni ba rhi?³⁵ Amma ivi ni ye wa ba ban iwasa'a hi nda ka ba don u ni nton ki ba vu nyu.³⁶ Yesu a tre mba ngaoli ni misali. “Bana nha pli sama ka mla wran k'mo mana. Ani ta tie toki, ani y'ba pli sa, u plisa na k'li niwu k'mo'a na.³⁷ Ba ndi wa ani wine sama ni mi cice imbu - ntan. Ini ta tie toki u wine sa ani yra mbu'a u wine ka kuhle, u imbu - ntan ni tie me.³⁸ Amma wine sama ba suru ni mi mbu-ntan sama.³⁹ Indji wa'a so wine rji mi cice imbu-ntan ani son so don ani tre wine

k'mo'a abi zan.

6

¹ A he ni vi u Sabat u Yesu si zu ni rju kpu u mrlu ko ma baka wro wlo kpu'a won ni wo mba, nda tan. ² Amma Farisawa ba ri ba tre, “Ani tu ngye rli bi ki tie kpie'a bana nyme ndu ba tie'u ni Sabat na?” ³ Yesu, ni tre ma, a kasa bawu, “Bi na kra kpie'a Dauda ni lilon bi wa ba he ni wu ba tie'a na?” ⁴ A ri ni tra Irji nda ban bre di wa ba ka zi, tan nda nno ndji wa ba he ni wu'a tan ngame, wandi a na he ni tu nkon na, don ana Prist nkankle ba tan.” ⁵ Niki a hla bawu, “Vuvren ndi a baci u Sabat.” ⁶ Ba he u Sabat ri la ye, Yesu ka hi tsro ba ni tra Irji. Indi ri he ki nda so wo. ⁷ Bi nha ni Farisawa ba yo shishi nda to ka ani den dio ni vi u sabat, don ndu ba renyu niwu. ⁸ Amma wa'a to dri mba nda tre ni indi u son wo'a, “Wlunde ye kukru ni tsutsu ndi ni wa.” Igu u soh wo a wlu hi ka kri ni ki. ⁹ Yesu tre ni ba, “Mi mye yi, Ahe tu nkon ndu ba tie zizi ka meme ni Sabat, ndu ba n'ra rai kpa ka ndu ba kpa tie meme?” ¹⁰ Niki yi, a ya ba kagon wawu'u nda hla ni guwa, “N'me wo me rju ra.” A tie toki u wo'a ka tie ndindi. ¹¹ Amma ba vra nfu nda tre ni kpamba ko ba tie Yesu ni he. ¹² Ba zi he wa ka ye hon hi ngblu nda ka bre Irji. A ban Chu'a wawu-u bre Irji. ¹³ Wa imble nhra, a yo mri koh ma hi kpama nda ju wlon don ha rji mi mba, a yo ba ndi Mazani. ¹⁴ Ba nde Mazani ana ba Siman (wa a hi Bitrus ngame'a) u vayi ma Andarawus, Yakubu, Yohana, Filibus, Batalomiyu, ¹⁵ Matiyu, Toma, Yakubu ivren Alfaus, Siman wa ba yo Zilot, ¹⁶ Yahuda ivren Yakubu ni Yahuda Iskaroti, wa

a ye le wu'a. ¹⁷ Yesu a grji ngblu'a baba hi ka kri ni meme ni kpentren ndi wa ba mri koh ma u ni gbugbu ndji wa ba rji ni Yahudiya ni Wurushelima ni bi nyu kikle nne u Taya mba Sidon. ¹⁸ Ba ye ndi wa wo Yesu nda ndu den lilo mba ngame. Indji wa ba zi tiya ni wo brji'a ba kpa den. ¹⁹ Ko nha ni j'bu ndi ba n'ra kon u kpre don gbengblen u den si'a rju rji ni wu, u wa a den ndji mba wawu'u. ²⁰ A kaya mri koh ma ba nda tre, "Bi hi bi lulu, biyi bi ya, don mulki Irji a hi u mbi. ²¹ Bi hi bi lulu biyi bi tie yon zizan'a, don bi wrji. Bi hi bi lulu biyi wa bi yi zizan'a, don bi nza. ²² Bi hi bi lulu niwa indji bata kran yi, u idan ba ba ya'yi hlega nda mre yi nda kamba ni nde mbi a nda u brji, nitu Ivren Irji. ²³ Ngyri ni vi ki ndi briku don ba han ye kikle di ni shulu, e ba Bachi mba ba tie bi kpie ki ni Anabawa ba. ²⁴ Amma iya mbi bi woh, biyi wa bi kpa si mbi ye. ²⁵ Iya mbi bi hi wa bi wrji zizan, iyon ni ye tie yi ni ko shishi. ²⁶ Iya mbi biyi wa ba tre ndindi ni tu mbi'a, a he toki ba bachi mba batie ni Anabawa bi ce. ²⁷ Amma mi hla yiwu wa bi ki sren ton, son bi kamba yi din tie zizi ni bi kran yi. ²⁸ Tie lulu ni bi mre yi ndi bre Irji ni bi ka to tie yiwu. ²⁹ Niu wa nita wru ni ngbala nh'ma kori, uka nno rima, u wanda ban klon me ri, uka nno ri tiya. ³⁰ Nno indji wa a mye u. Idio nita ban kpie me, na mye ndu ka nno wu ngana. ³¹ To wa u son don ndji tie wu tie ki bawu me. ³² U ta son ndji wa ba son wu, wa hi ngyeri ndindi niwu? I bi latre ba tie toki me. ³³ U ta tie ndindi ni biwa ba tie ndindi wu'a, a ngye u bi ma niwu. E indji

bi latre ba tie toki me. ³⁴ U tie nno hla nklen ni ndji wa u to ani ye han wu, wahi kpiew ngye ndindi ni wu? U bi latre'a ba nno hla ni bi latre nda kpa ikpie'a ba na nno. ³⁵ Amma son biwa bana nyme ni wuna ndi tie zizi bawu. Nno hla, hamma ni yo suron ula kpa kpie tuma, u di me ni babran, u bi he mri Madaukaki, wandi wawu me ani toh tie ni bi wa ba ka ngyri nda meme ndji. ³⁶ He ni dri ndindi na tie mbi. ³⁷ Na han tre tu rina, u bana han tre nitu me nan. Na kpa ri tie meme na, u bana kpau tie meme na. Wruhle ni bari, u ba wruhle niwu. ³⁸ Nno, u ba nno yi. Nene rhigra ma, uwa ba den nda grju mudu'a, ka shukuhle ni gban mbi. Ani mudu wawu tsra niwu, a ni kii ba tsra ni wu.” ³⁹ A hla misali ri ni bawu, “Indji u nfyen ni tsro ndji u nfyen ri nkon? To a tie naki, ba bi ku ni juju, ka bana kuna? ⁴⁰ Ivren wa ani kpa tsro na zan asi tsro wu'a na, amma dun ndji wa ba tsro wu kle'a ani he na indji waa tsro'a. ⁴¹ Bi tie he mu ndi ni ya vi bi giga wa ahe ni shishi vayi me, ndina toh kikle nkpon wandi ahe ni shishi me'a na? ⁴² U tie he ndi hla vayi me, 'Vayi, dume cu vi bi giga u shishi me,' i wu tume una to gbongbon u shishi me na? Iwu ndji u karji. Guci cu gbogbon u shishi me rju rhi ndi mla ya u wa ahi ni shishi vayi me. ⁴³ E bana tie nkunkro ndindi mawa iklo ma ba gigla ma na, u gigla nkunkron na nno klo ndindi ma na. ⁴⁴ E ba to nkunkron ni klo ma. E indji bana kyen klo ncu ni nci ncoh na, ume bana kyen klo grapes rji ni miji braya na. ⁴⁵ Indji ndindi rji ni suron ma ndindi ani tie kpi bi ndindima, u meme ndji rji ni meme suron ma ni tie meme kpi. Don

rji ni gbugbu kpie bi mi suron inyu ma ni hla. ⁴⁶ Nitu ngye bi yome, 'Bachi, Bachi,' u bina tie kpie'a wame tre na? ⁴⁷ Indji wa aye nime nda wo lan tre mu nda tie kpe wa mi tre'a, Mi hla ni yiwu ka ahi nha. ⁴⁸ Ahe na ndi wasi meh koh nda shi juju u nci tra ri meme nda meh nci tra ni tu inha. Toh ima aye babran nda ri ni nci tra, u ana tie'u kpe na, nitu ba meh wu bi. ⁴⁹ Amma indji wa ani wo tre mu nda na tie bana, ahe na ndji wa a meh tra ni tu meme hamma ni zi nci tra. Ima aye babran nda ri ni nci tra'a, u koh'a tie gbla zi hle kpukpru wu.

7

¹ Ni wa Yesu kle trema wa tre shishi ndji nda hi ni Kapanawum. ² Akwe soja ri wa he ki ahi ni ner kon ma wa mi som tsutse, a buma si kpama nda yiza que. ³ Soja wo labari Yesu nda dru ndji bi ninkon bi Yahudawa, hla dun Irji ye nda warka ni vren koh ma. ⁴ Baya wa bu ye ni Yesu ndu bra tsutsi na tre ayi tsa du tie wayi ni wu. ⁵ Ani son gbugbo, wawu yi men Choch nita wu. ⁶ Yesu chi ka ni wuba. U wa ana zren bran nkon rji ni koh rina, soja tru kpukpan ma duba hla ni wu, "Bachi, na tie kpa me ya na, wu toh mina tsra dun-wu ye ri ni koh mu na. ⁷ Domin wuyi mi na ban ndi mi tsra dun mi ye ni wu na, u wuti hla tre riri mi toh ivren koh mu ni fie sikpa. ⁸ Me ngame mi he ndji ninkon, mi he ni Sojoji wa ba he ni wo'mu. Mi ti hla ni rhi ndi 'hi,' wa ka hi, miti hla ni rhi ngari ndi 'Ye,' wa ka ye, u ni vren ndu koh mu'a, tie nayi, wa ka tie." ⁹ Wa Yesu wo naki, ayi mamaki nda gbaya ndji ba ba ta wu nda

tre, Mi hla yiwu, ni gbu Israila mina toh ndji iri gin gbagba nayina. ¹⁰ Biwa ba ton ndu ba gbaye ni kon nda ton vren koh ma aha sikpa. ¹¹ Ni veh ri, Yesu tsi hi ni gburi wa bayo ndi Nain. Mri kohma bahe niwu, ndji gbugbu u. ¹² A yi kritsa ni gbu, bu ban gburi awuri ri iyinma grji wawu na tsrina, ndji gbugbu ni gbu ba he niwu. ¹³ Ni toh, Irji alika ni tausayi ma, nda tre niwu ni yi na. ¹⁴ Aye nda akwati bi ba akwati ba kukri nda la ivren tsey mi la niwu lunde. ¹⁵ Ikmo lunde nda sorma tre Yesu ka nu no iyima. ¹⁶ I sissri vu ba wawu mba, ba omangyiri ni Irji, nda la ba chu annabi ri kikle ma ni mi mbu, i Irji jan ndi ma. ¹⁷ Itre Yesu hi kon ni ntsen ni gbu Yahudiya ni gbungblu ba kagon ni wu'a. ¹⁸ Mri koh Yohana ba la niwu gbegbeme ikpiyi. ¹⁹ Yohana yo mri koh mah ha nda ton ba ndu hi ni ndji Yesu. Ba miye u ye? kon akwai ri ki ya konri ye ²⁰ Baye wiewiere ni ndji ba tre, Yohana wuyi Batisma, aton ta, diki mbye wuyi u ye'a, ko akwai ndji ri wakiyi yakon yema? ²¹ Ni nton ki ndji gbugbu wu ba samu sikpa, iyamba kle, meme ruhu bri ba. ²² Yesu amsa nda hla bawa, hi ndi hla ni Yohana kpe bi wo, ni kpe bi toh ni hishi mbi. Bi ra shishi baya, bi nkpurju za ba lunde zren, bi kuturu ba kpa ngla kpa, mangbi ton ba wo-tre, biwa ba kyu ba kma lunde ni vri, u biwa ba he nimi wa ba wo tre ndindima. ²³ Indji wa ana ka wo tre mu na nitu bi zren mu a kpa lulu. ²⁴ U wa mri koh Yohana ba rju ni hi kpamba, Yesu kma ni hla ni gbugbu ndji ba nitu Yohana, "Ahi ngye bi rju hi ni miji si wa bi toh? Indji biwa

vi ngyungyu ni fu yi hlega? ²⁵ U bi rju hi ni wa bi toh ngye yi? Indji wa a sru nklon bi ndindi ma? Yayi, biwa ba sru kpi bi tie nklen u nda ni son ni mi iro ba he ni mi koh ba chu. ²⁶ U bina rju hi ni ra ni wa bi toh ngye? Anabi? E, Mi hla ni yiwu, zan u anabi'a. ²⁷ Wayi a wawu wa ba nha ngame ni wuh. yra mitub manzo gaba niyin, wa shi mle kon teh niyi. ²⁸ Mi hla yiwu, ndi wa mba bagrji, ba wa nda zah Yohana. ²⁹ Baya ndji gbugbu bawo niki, ni bi kpa nklen gandu ba ya ba kpa Irji a ndindima. Ba biwa Yohana yi Batisma bawu. ³⁰ Farisawa ni wa ba ton tre zru Yahudawa bawa, ana Yohana yi Batisma ni bawu na, ba na ya nda ni tre lan na. ³¹ Yesu hla ni ge mi hada ndji bi tsara yi? Ba he hi he? ³² Ba he na mri ba tsi ron ni kasuwa, nda ni tre ni kpamba, "Ki nvri injon ni yiwu, u bina nglu na. ki ban je kyu, u bina yi na. ³³ Nakiyi Yohana aye, na ri hla, ana son mah na bi tre ahe ni brji. ³⁴ Ivren Ndzi ye nda ri nda ni so ibi tre yah, ndji branda so, a kpa bi kpa nklen gandu ni bi lahtre. ³⁵ Imri ma wawu ba he ni wayu. ³⁶ Ni viri Bafarisen, ri bre Yesu ye ni koh ma bawu ri. Wa Yesu ri ni koh Bafarisen, a kuson ni tebru nda ri lla. ³⁷ Iwa ri lah tre, a rju rji ni mi gbu nda wo Yesu he ni koh Bafarisen, nda ri lla. Nda ye ni ri iyema ni alabasta iyi ri wuwi ma. ³⁸ Nda ye kluwei na Yesu nda tsi yi nda jum nza ma ni ma shishi ma nda sezah ma ni nfutu ma a tre kauna ma nimu zah gban zah mu ni turare. ³⁹ Bafarisen yo Yesu bi ninkon ma, ato naki nda tre ni suron ma nda ndji yi ana anabi njanji yi ani toh ndi wayi meme iwa, wa si tawu ndji wu lahtre. ⁴⁰ Yesu kpa nyime nda

hla ni wu Siman, mi son hla niwu ikperi, wa tre, hla Malam. ⁴¹ Yesu hla ndji ri inu hla niwu ndji ha bari lah kudi niwu, ndji rima sule deri, irima ani hu rima sule hamsi. ⁴² Bana he kudi baya hana igu wruhle bawu, hari mba, iri me nimi mba ani fi son igu? ⁴³ Siman hla mi ya wa kudi ma bran, Yesu hla niwu, wu hla ndindi. ⁴⁴ Yesu kma hi ni wa'a nda hla ni Siman wu toh wayi, mi ye ni koh me, wu na ne mma wu ngla zah muna, wawu ne, ni mashishi ma a ngla zah mu niwu, nda se zah mu ni nfutu ma. ⁴⁵ Iwu u na tsro son nimu na i wawu tie tu wa mi ye ni wa, ana bri mena. ⁴⁶ Iwu wu na gban nye ni tumu na, a gban izah mu ni nye ni nfutu ma. ⁴⁷ A he na kiyi wa i lutre ma a bran anu kpa awa bran, nda tsro son wu brama. Wa ba wruhle ni vi fime a suron vi fime kame. ⁴⁸ Baya wayi ala niwu, ba wru la tre me hle niwu. ⁴⁹ Wa ba son niki, ba son tre kpa-mba, wayi anha wa ani wru lahtre hle?" ⁵⁰ Yesu hla niwu, isuron ndindima anu ceto me, hi ni si kpa.

8

¹ Yesu ni mri koh ma wlon don ha, ba zren kagon mi gbu ba, ni'g'rji, ni'g'rji kan kan, ba bla tr Irji na nio hla tre ndindi ma nitu koh Irji. ² Imba gbugbu'u wa Yesu a ju brji rju ni bawu ni kankan rju ni ba wu, ba bi zren baba Yesu, Maryamu wa ba yo Magdali, w a ju brji tangban rju niwu'a. ³ Ni Yuwana, Iwa Kuza, indji u ndu Hiridus, ni Suzana; ni mba gbugbuwu, ni kpi wu yo'u ba wa ba no ba. ⁴ Vi ri ba yo jubu ndji kabi ni k'lanri, ni tu wa indji gbugbu ba rji ni mi gbu gbugbuwu

si ye toh Yesu, A tre ni bawu ni misali. ⁵ Indji ri a hi hi bi, bari ba kuhle ni nkon indji ba chan u chinchen ba tan kle. ⁶ Bari ba kuhle ni tita bubuwa meme na he ni bran na u ba rju nda lu ni gbron, ba k'ma kyu, nitu bi'a na fie meme na. ⁷ Bari ba ku'hle nimi nchon, i nchon ba ba rju gbron nda zan gbengble ibi'a nda wu bi'a. ⁸ Ibi ba ri ba kuhle ni meme ndindima nda rju gbron bi, na shobi babran, u bari ba sho gbala deri. Wa Yesu tre kle naki nda yo ba, indji wa a he ni ton u wo dun wo. ⁹ Imri koh Yesu ba myen i ndu hla tu tre'a. ¹⁰ A hlabawu, biyi ba no yi dui ton kpi ba rir, u koh Irji, ni brou di mi ngla ba vu ni misali, ko bani toh bana toh kpi ngana, ba wo tre u nda na toh ba tre nge na. ¹¹ To naki kpie wa Irji a tre yi: ibi'a a tre Irji. ¹² Ibi wa ba kuhle ni tu nkon a iri bi wa ba kpa tre Irji u brji ba suron mba hdu ba kahle ga da na yo suron na. ¹³ Naki, bi wa ba chuku ni tita ba ndji wa ba wo tre Irji nda kpa'u ni ngyiri, u ba na he ni njan na, ba kpa tre'a ni nton tsaame u ni nton wa ibrji tsra ba, ba kuhle. ¹⁴ Ibi wa ba joku ni mi inchon, baba yi ba ndji bi wa ba wo tre Irji, da ba bu koh gbungblu zan gbengble mba, naki, bana no mri bi bi mana. ¹⁵ Ibi wa ba joku ni meme ndindima, a hi ndji bi wa ba wo tre, nda kpa ni suron ri, nda ji gbagba da vu suron. ¹⁶ Ba ndi ani yo lu nda ka'u ni gbugban, ko ba ka zi ni zah bubu kru, sei baka ka zi ni bubu ma don ndi bata ri baka toh kpan ma. ¹⁷ Ba kpe wa a hei riri ma, wa bana shele ana ko kpe u riri wanda na rju ni ra na. ¹⁸ Yo tu mbi wa bisi woh, du ndji wa ahe ni kpa ba sru tia ni'u u wandi ahe fime, wa

ndi asi ri mre, ba vu kpa. ¹⁹ U yi Yesu, baba mri vayi ma, ba ye niwu, bana iya ye whewhre ni wu na, ndji ba he gbugbu. ²⁰ Indji ri hla niwu ngye Iyi Me ni mri vayi Me ba he ni ra, ba son toh'u. ²¹ U Yesu ka kasa da tre iyimu baba mri vayi mu, ahi baba iba woh tre Irji nda kpa'u tie. ²² Ni vi ri Yesu ari ni jirgi ma, baba mri kohma, wa tre ndi wa wu ni son duba hi ni granmu, ba wlunde zren ni hi ni granmu'a. ²³ Da ba si hi, sei Yesu ka kruna, u guigui ri u gbengblen ma a lunde ni ma, naki u ma lu ni shu ni mi jirgi'a ba he ni mi ya. ²⁴ U mri koh Yesu ba ka sh'me wu ni nna, nda tre, "Ninkon mbu, Ninkon mbu! ki si tewhre qu," wa lunde nda yra nha ni gyungyu'a ni mma wa si shi'a, ka kukri tsit. ²⁵ Ni ki wa tre ni bawu, i yo suron mbi'a ahe ni ntsen? Sissri tie mri koh ma, ba wri kpa, ikpe wa ba toh ni ki, u ba tre ni kpamba, "Ahi nha yi wayi, wa ani tre hra gyungyu mba mma u nne baka wo'wu?" ²⁶ Ba ye ni ngbala Gerasines, wa hi whewhre ni gran nne rji ni Galili. ²⁷ Da Yesu a grji ye meme, u a toh ndji ri ni ngbala koki wa a he ni brji ni kpama. Indji'a ban ton nda na sru nklon na, ana son ni koh na, naka ni son bubu be. ²⁸ Da a toh Yesu, wa kpagro nda kurjoku ni shishi Yesu nda tre ni gbangba ndi, Wu ye tie ngye ni me, Yesu, Ivren Irji ni shulu? Mi bre'wu, na ne yah na. ²⁹ Yesu a tredun brji duba rju don wu, ni nton gbugbuwu ibrji ba ba huu, ko ba tya lo ni sraka ani su sraka, meme ibrji ba zu hi ni miji. ³⁰ U Yesu ka mye ndji'a, ba yo'u ndi nha? Wa ka tre ndi inde mu a "gbugbu'u," Yesu tre ndi iki a brji ba gbugbu wa ba ri ni ndji'a. ³¹ Ibrji ba bre Yesu

du na duba ri ni mi juju na. ³² Gran dushu u koh bana he gbugbu'u whewhre niki, ibrji ba bre Yesu du duba hi ri ni mi dushu ba, Yesu ka kpa nyime ni bawu. ³³ Ibrji ba ba don ndji'a nda ri nimi dushu ba, u grake dushu ba ba ka tsutsu ka ri ni nne, u mma nne'a ka vu ba hi. ³⁴ Inton wa ndji bi ho dushu ba toh kpe wa a tie'a, baka tsutsu nda ka hla kpe wa a tie'a nimi gbu ni kosan gbu'a. ³⁵ Da ndji bawo kpe a tie'a, nda ni ye toh, ba ye gbugbuwu, Yesu he ni ndji'a ndi brji ba rju ni kpama, ba toh a sru nklon nda kri, nda he ni mre ma, u sissri ka tie ba. ³⁶ Indji ba toh kpe 'a ada tie'a, ba hla yada Yesu chu brji'a rju ni ndji'a. ³⁷ Du ndji wa ba he ni ngbala Gerasines ni bi wa ba he ni kosangbu'a ba bre Yesu du rju ni gbu mba, don ba klu sissri niki Yesu ni mri koh ma ba ri ni mi jrigi nda hi kpamba. ³⁸ Ndi waibrjibarju ni kpama, a bre Yesu du du wawu hu, Yesu yo inkoh nda tre, ³⁹ K'ma hi ni koh mbi, ndi hla ni ndji ikpe wa Irji tie ni wu. Ni ki ndji'a a hi nda ni hla ndji ikpe Yesu tie ni wu. ⁴⁰ Da Yesu k'ma ye ndji basi gben'wu. ⁴¹ Indji wa inde ma Yayirus, iri ni mi mba bi tre Irji, aye nda kukug ngbarju ni Yesu ni meme, da bre du ye ni koh ma. ⁴² Vivren ma a hama ni si kpa, u sei tso, asi hi bubu ku, a hi wa wu yi vivren wa ni nklen ma, da asi hi indji gbugbu'u basi hu. ⁴³ Wa ri ni gbu'a ata ju jin sie tso, a wu kle ma wa wu ni bi no imum di ba no sie, ba ndji'a iya no sie na. ⁴⁴ Wa zu ni kogon Yesu nda taba nklon ma, ni ki iyin a kukrie. ⁴⁵ Yesu tre ahin nha anha ni kpa mu? Bari wa ba he whewhre ni wu ba tre ndi bana taba wuna, Bitrus tre ndi, indji gbugbuwu

ba si ma'wu. ⁴⁶ Ni kima Yesu ka tre mi toh indrjo a taba nime, gbengblen a rju ni kpamu. ⁴⁷ Da iwa a toh wawu na ya ri ngana, nda ye nda ni klu sissri nda kukyu ngbarju ni shishi Yesu nda hla ni kpa di ba di kpe waa sa du wawu taba ni Yesu, u iyi'a ka kukri. ⁴⁸ Sei wa hla ni wu vre yo'u suron me a du lilo'a kle, hi kpa me ni si suron. ⁴⁹ A mi tre se ndji ri ka rji ni koh tra Irji aye nda tre, vivren wa me'a a kyu ye, na yo'u mala ya na. ⁵⁰ Da Yesu woh naki a sa ni Jariyus, nda tre na klu sissri na, yo suron, ani lunde. ⁵¹ Wa ye ni koh, ana du ndrjo huri ni mi koh'a na, se Bitrus, Yohana u Yakubu ni tie vrenwa'a mba iyi ma. ⁵² Indji gbugbuu niki ba si yi gbagba me, don vivrenwa'a a kyu. Yesu ka tre du ba ka chuwo ni yi, ana qu na, asi krunna migyen. ⁵³ Ndj ba ba zah u kpa tsri, don ba toh ndi vrenwa'a a qu. ⁵⁴ A vu ni woh nda si yo nde vivren wa da tre du lunde. ⁵⁵ Ni ki ivren ma ka k'ma ye ni mi kpama wa a lunde, wa a tre du ba no kpe dun rhi. ⁵⁶ Ba tie ma mba yi ma, ba bu iyie'u yo nitu da ya, Yesu a hla ni ba wu du ba na hla ni ndrjo kpe wa a tie na.

9

¹ A'yo wulon don ha (12) ba ye bubu ri na nno ba gbengble ni ikoh u wa ba zu brji, na chu lilo rju ni bi lilo. ² Na ton ba hi ndu ba hi na hi bla tre Irji, na chu lilo rju ni bi lilo. ³ Nna hla bawu, nadi ndu ba na ban ikpe rirme nji u bi hi ni zren na; na ban kpalah na, na ban gopelena, na ban bi rina, na nji inklen na, ni na nji inkolom ri u siran na. ⁴ Ko ni ko irime bi ri ni mi bika son zu nikima

ni ka lu zu niki hi kpambi. ⁵ Bubu wa ba na kpa yina, u bika lunde ni gbu ki, ni k'bon wru zah mbi hle ni bawu ndu k'ri gban (Alama) ni bawa ni kah wo'a. ⁶ U ba lunde shan ni nkanka hi ni gbu'gbu na ni bla tre Irji na ni ju lilo ni rju. ⁷ U ba he u Hiridus, Ichu, a wo kpe wa a si zren wawu'a. Wa ti sissri ni wa a wo bari ba si tre andi Yahaya wa ani tie Batisma a la ye ni rema. ⁸ Ba ri ba tre nda ahi Anabi Iliya, ba rju ye ni re u ba ri ba tre nda ahi iri nimi Anabawa bi sen ba a la rju ye ni re. ⁹ Hiridus tre andi ana Yahaya ne, don wawu nna chutu ma ye, u zizan ahi nha mba mi si wo bibi tre yi nitu ma? Rji niki wa soma wa nkon wa ani toh Yesu. ¹⁰ U bi hla tre Irji ba rji ni zren mba ye na ye hla ni Yesu ikpe wa ba ka ti'a wawu. Niki u wa vuba u ba hi ni mi gbu Betsaida. ¹¹ Da jubu ndji'a ba wo wu rji wa Yesu hi, na hu zah ma hi niki wa kpa ba na hla tre Bachi ni tre u son nkon Irji ni klekle'a na no bi wa ba si wa sikpa'a si. ¹² U Almajere ba ba toh yalu ni tie nan myen ndi ko ani kpanyeme ni ndu ndji bi wa ba ye ndu ba lu ri mi gbu wa ba he ni hwehwre ni rju yi na fe bubu kru ni kpe wa ba rhi. Don kina he hwehwre ni gbu na. ¹³ I wa hla, ni bawu ndu ba no ba kpe-wa ba rhi. U ba tre andi ki he ni gble bredi iton (5) migyen ni lambe hari (2) se de ki ka hi le biri ye ni bawa wa bari'a. ¹⁴ (U ba kei indji dubu ton.) Wa ndu Almajere (mri koh ma) ndu ba hla ni bawu ni ndu ba kuson ni wuwlon k'buttitton (50) ni k'klen wawu. ¹⁵ U ba ti tohki, u indji ba kuson. ¹⁶ U wa ban bredi'a ni lambe hari'a na nzuttu hi ni shulu, na ti lulu yo bawu na genba ti zizah, na ka no mri koh ma (Almajere) ni ndu ba

gaba. ¹⁷ U ba ri wrji wa wu mba wu na ni mbru ma, u mri koh ma (Almajere) ba vu mbru ma shuti shu ni sisen Ise-ri (12). ¹⁸ Ni viri Yesu si bre Bachi ni kankrji ma, u mri koh ma (Almajere) ba ye niwu, wa myen ba, “A hi nha indji ba yo me?” ¹⁹ U ba hla niwu, “Bari ba tre, Yahaya wa ani tie batisma, bari kuma ba tre ndi Anebi Iliya, hra bari ba tre ndi ahi ri ni mi Anabawa bi sisen mu wa iri mba aka k'ma ye ni re.” ²⁰ Wa mye ba, “U bi yi na, bi yo me ndi nha?” Bitrus sa niwu ndi, “U Almisihu wa u rji ni Bachi Irji. ²¹ Yesu hron ba suse ni ndu ba na jla ni ndrjo naki rina. ²² Na hla ni bawu, A gbigbi ivren ndji ni sha ya nitu kpie gbugbu; bi ninkon ba kamba niwu ni Piristoci, ni bi nhan, nda la wuu, nivi u tra ba ta'wu shme. ²³ Na hla ni bawu wawu mba, nli indi wa ani son hu me gbigbi me ndu kama ni tuma, na ban nkunkron u wa ba kagran ni viri san ma (Giciye) na hume ko ni nton rime. ²⁴ Indji wa a tre ndi wawu ni kpa tuma chuwo'a, ana nawo na, ama indji wa a ka tuma no nitu mu'a, ani kpa tuma chuwo kima. ²⁵ Lada indji a hi nge, wa ani fe gbungblu'a wawa, da na fe re na? ²⁶ Indji wa ni ti shan hla tre mu, Ivren ndji me ni tie shan ma ni nton wa ani k'ma ye ni k'bu Ma ni k'bu Itti ma ni u Maleku njanji. ²⁷ Misi hla ni yiwu iwa yi a gbigbi, nimi mbi wa bi klewa bari mbi bana qu na, se ba toh Irji (Mulki). ²⁸ Yesu tre klama bi yi, na ban Bitrus mba Yahaya ni Yakubu, na hon hi nitu ngbulu ni hi bre Bachi ni mu. ²⁹ Wa ahe ni mi si bre, u shishima ka siran, U inklon ma a kpan tie kink'lan re me na zan ni ri. ³⁰ Hihari me indji hari, ba si tre ni Yesu, ba Musa mba Iliya.

³¹ U ba rju kagon mba ni nikon u Bachi. U ba tre ni Yesu ni tu hi kpama wa a te whre u ye tsar ni Wurushelima. ³² Bitrus ni Almajire wa ba he baba ba kle si kru nna na k'mo, da ba lunde, nan ba toh ikpan ma ni ndji hari ba kri niwu. ³³ Wa ba lu ni bri Yesu na hi kpa-mba, Bitrus tre andi ttie ko mu, abi ni tawu wa ki he niwa, ani bi ndu ta me-tra tie tra; iri ni wu, iri ni Musa u iri ni Iliya. (Ana toh kpe wa a si tre'a na. ³⁴ Wa he nimi tre, u kpalu a lu ka ba, u ba tie sissri ni wa ba lu ri ni kpa lu'a. ³⁵ U ba wo lantre rji ni kpalu'a, ni tre ndi, iwa yi mba ahi vren Mu wa me chu'a wo wu. ³⁶ U lantre ban chuwo tre ni kpalu'a, Yesu he ni kankrji ma. U ba son ni ngbangbi ba na hla kperi ni ndrjo ni vi bi kii wa ba toh na. ³⁷ Ni vi rima wa ba grji rji ni ngbulu ye, u gbugbu indji ba ye niwu. ³⁸ Hihari me, U ri ni mi indji ba a tre ngban me, Mala bubo me, k'ma ya vren mu, ahi vren mu iriri mi gen. ³⁹ Meme brji ni hon ni wu tu na yo ku-k'mo, na jijiga niwu na gben glele na yo futen shu yiu. Ni ker ri a ban chuwo ani timba ana fie fie mana idan a ban chuwo. ⁴⁰ Mi bre mi ri koh me (Almajere) ni dun ba zu meme brji rju ni wu ni kpa, u bana ya na ⁴¹ Yesu tre andi biyi bi tsren g'gran ni ka kpa nyeme ni k'ma bi ni tan mi ua vu suron ni son ni yi? "Nji vren me ye wa yi." ⁴² U vren lu ni hi meme brji wrju yo k'bon ni menme u Yesu zu meme brji na chu lilo rju niwu na ka no tie ma ⁴³ U ba tie sissriwawu mba, wa ba toh gbengble u Irji wa a tie na hla ni Almajere ma, ⁴⁴ "Bi ka ndu tre yi ri ni yiwu ni ton su se: Ivren Indji mba ka no ba ni wo indji." ⁴⁵ U bana toh itu tre na, a ri ni bawu, ni ndu ba

toh tu kpi a si tre na, naki me ba tie sissri nda miyen itu tre me na. ⁴⁶ Ba lu ni gbi suron ni kpa mba, andi a nhan zan ma ninkon'a. ⁴⁷ Yesu toh kpe wa a he ni suron mba, na ban kpran vren ye tsi ni kpa ma ko san. ⁴⁸ Na hla bawu, ndu ndji wa a kpa vren klenken yi, ni mi inde mu'a a kpame, indji wa a kpame, a kpa indji wa a ton me. Indji wa a vi zizanma ni yi'a a wa wuyi a ninkon ni mi mbi. ⁴⁹ Yahaya yo a ndi ninkon mbu, ki toh indji ri niwa mu si ju brji ni ndji ni nde me wana nihu ta ni mi mbu na. ⁵⁰ Yesu tre na zuuna, indji wa ana yo ko shi na ahi u me. ⁵¹ U vi chibi ye whiwhre wa ba ban hon hi ni shu, wa yo suron ma ndi wa wu ni hi Wurushelima. ⁵² Wa ton Manzani duba guchi hi niwu, u ba ka ri ni gbu Samariya wa be m'lan ko nge tie niwu ki. ⁵³ U indji ba niki bana kpa ni wo ha na, don ba toh a yo suron u hi ni Wurishelima. ⁵⁴ Wa Imri koh ma (Almajire) Yakubu mba Yohana ba toh naki, nda tre, "Bachi, U son ndu ta ton ilu rji ni shulu dun gon ba?" ⁵⁵ Wa k'ma ya ba nda zuba. ⁵⁶ U ba tsi ka hi ni gbu ri kan. ⁵⁷ Wa ba he ni mi si hi ni gon, u ndrjo a tre niwu, "Mi huwu hi ni wawu wrji wa usi hi." ⁵⁸ Yesu hla ni wu andi, n'nma bi miji ba he ni juju wa ba ri ni mi, u nchinchen ni shu ba he ni koh mba, u Me Vren Ndji mina he ni wrji u ka tu yo na. ⁵⁹ Wa a hla yo ri andi "Hu me." U ndji'a hla ndi, "Bachi, Mi bre'u dun mi guchi hi rju itti mu ri." ⁶⁰ U wa hla niwu, "Bri k'mo ndu ba rju k'mo ba kimba. Ama niwu hi gbugban mu ni hi hla tre Irji kagon gbungblu. ⁶¹ U indji mu kan tre mi hu, Bachi, a ma ndu mi hi hla ndji mi hi ni bawu ni koh mu. ⁶² Yesu hla niwu, "Andi

Indji wa a kawo vu zan ni soma yarrhan da hla ka ya gon indji mba ku nyre wa ani toh koh Irji.

10

¹ Ni kle kima, Bachi a chu ndji tangba nda ton ba ni hi ha duba hi ni gbu ni gbu wa ndi wawu me ni hi niki. ² Wa a hla ni bawu, ichan a gbugbu'u, in bi tie du'a ba fi me, bre Irji ndi dubi tie ndu'a ye. ³ Mi toh yi, hi na mri krju ni mi meme in'ma miji. ⁴ Na ban nbu nklen na, ko mbu nklonna, ko lagban zan na, na chi ndrjo ni nkon na. ⁵ Du ikoh wa bi ri'a, bika guci tre du si suron du he ni koh yi! ⁶ Idan ni koh yi, inde ndji "U sun si suron a he ni mi, si suron ka son ni nituma. Idan ana he si suron bi ka huye ye kpambi. ⁷ Bi son ni koh wa ba kpa yi, bi rie ndi so kpe wa ba no yi'a, don ndji wu titu ani kpa ya ma, Na hu ni koh ni koh na. ⁸ Du gbu wa bi ri, ide ba kpa yi, bi ri ndi sokpe wa ba no yi, ⁹ Be no bi lilo si. Di hla ni bawu ndi, ivi u ye Irji a tie whewhre. ¹⁰ Du gbu wa bi ri, u bana kpa yi na, bi ka rju hi ni nkon, ¹¹ Di tre ko wru zah mbi, ki se sruni yuu. Bi ka toh ndi iye Irji tie whewhre. ¹² Mi hla ni yiwu ni vi kima u ye, ani he ni ya ni gbu kima zan Sodom. ¹³ Iyame Korazin, iya me Betseida, da iri kikle du a ba tie ni Tyre mba Sidon, bana kpa Irji ni sen mu, da ta sru gbanjan nklon nda son nitoh lu. ¹⁴ Chachu bla tre ani bini Sidon mbaTyre. ¹⁵ U kapanawum, u ya ndi wu, u rhi ni shulu? ba nji grjiye yo ni Hades. ¹⁶ Indji wa awo yi, a wohme kena, indji wa a kama ni yi'a, a kama ni me wa mi ton yi. ¹⁷ Wlon nkpu tangba ba k'ma ye ni kinkla suron, nda ni tre Bachi, Ibrji

me ba kujoku nitawu nimi nde me. ¹⁸ Yesu ka tre mi si ya Ibrji a joku rji ni shu na kpan. ¹⁹ Toh mi no yi gbengblen du yi chan iwan baba ilan, nitu bi gbengblen bi kra ta. ²⁰ Na ngyiri ndi ibrji ba joku ni yiwu na, ngyiri ndi ba nha inde mbi ni shulu. ²¹ Ni nton kima'a a grji ni Ruhu ndindi, nda tre, Me zu inde me Timbu Bachi ni shu, ni u gbungblu, don u wru kpi bi hle ni bi wandi ba bu shishi nda to ndi, di tsro bi wa bana hla ni bawu na, na mri bi klekle, abi ni shishi tie mu. ²² Tie mu a vu kpi ba wawu sru mu niwoh, ba ndji wa a toh Vren'a, se Iti ma, ba ndji wa a toh Iti'a se Vren'a, wandi Ivren a kpanyime nda ni tsro Ti'a. ²³ A kma hi ni mri koma ni ka grji ba, nda tre bi wa ba tie lulu yo ni bawu'a nda toh kpe wa bisi tie'a. ²⁴ Bi tie ndu Irji baba bi chu gbugbu ba ndi ba toh kpe wa ndi bi si toh, "u" bana toh na. Ba ndi ba woh kpe wandi bisi woh, bana woh na. ²⁵ Se mala ri u bla tre ni Yahudawa kaye tsra u, nda tre mala, me tie ngye miti mi ni kpa re u tuntrun? ²⁷ Wa a kasa nda tre gbigbi wuka sun Bachi Irji ni suron me wawu, ni drime, ni gbengblen me wawuu, ni mre me wawu, wuka son indji u kutra ka hlan me na time. ²⁸ Yesu ka hla inde wu tie naki, u tie njanji u wuna kyu na. ²⁹ Mala ani sun si tuma cuwo nda tre Yesu, Ahi nha hi indji u ka hlan mu? ³⁰ Wa a tre ndi a rji ni Wurushelima nda ni hi Yariko. Da ka ku ni wo bi y'bi, u ba kpa wawu kpie wa ndi a nji'a, nda tsi'u, wa tie whre u kyu baka don wu. ³¹ Se ga bi ton du Irji ye toh nda zuni kosan nda hi kpama. ³² Se ga balawi aye nda toh nda gon zu ni kosan nda hi kpama ngame. ³³ Se ga Basamariye aye

nda kukri nda ya indji'a a loh suron. ³⁴ Aye nda n gla kpa niwu, nda gban nye niwu, nda loh kpa niwu, nda ban sa ni nhma ma, nda nji u ni bubu u kru. ³⁵ U mble kpan no nkle, wandi bata ya indji wu lilo'a nda tre, to nklen'a a kleh, mi ye nowu mbru ma. ³⁶ Ni mi ndji tra biyi, ahi nha hi ndji u kutra kalah ma? ³⁷ Se mala ka tre indji wa tsro loh suron, I Yesu ka tre hi ndi tie naki. ³⁸ Da ba si he nimi zren nda ye rini mi vi gburi, u wari bo yo'u ndi Mata a kpa'u ni koh ma ni woh ha. ³⁹ Ahe ni vayi ma, bata yo'u ndi Maryamu, wa ndi a son ni zah Bachi nda si woh kpe wa ndi asi tre'a. ⁴⁰ Mata si sron biri, “u” wawu Mata a ye ni Yesu nda tre Bachi wu na toh yada vayi mu a kame don misi tie ndu'a kanklen mu na? Hla niwu du ye zo me. ⁴¹ Bachi ka tre Mata, Mata wu yo kpi gbugbu'u ni ko shishi me, ⁴² ama kpe riri Maryamu a chu kpe ndindi ma, ba ndji'a wa ani sran wu kpa.

11

¹ Naki Yesu a si'a bre Irji ni bubu ri, ni-andi a kle bre'a, iri ni mri koh ma bi hu'a a tre ni wu ndi, “Bachi, tsro ta kini toh bre bib-andi Yohana a tsro mri koh bi hu'a. ² Yesu a hla bawu ndi, “Bit a bre, bika tre ndi, 'Iti mbu, du ndeme ndu kpa ninkon. Du ikoh Irji ni shulu du ye. ³ Nu ta biri mbu wu vi chachu. ⁴ Wru latre mbu hlega, toh-andi ki wru hle ni ko nha wandi a rhi ihla mbu. Na duta rjoku ni tsra na.” ⁵ Yesu a hla ni bawu ndi, nnha mbi ani he ni kpan wandi ani hi niwu ni tsutsu chu ndahi bre ndi “Ikpanmu, nne ihla bre di tra, ⁶ nitu ikpanma ri a ye wru

sru zizan rji ni zren, i mina he ni ikpe wandi minu ri na. ⁷ Wawu wandi a he ni miko ma a sa niwu nda tre ndi, na nne yratu na. Mi tronkon mu ye, i mri mu ni me ki ri kruna ye. Mina la lunde ni nu breidi na.” ⁸ Mi hla ni yiwu, anita na lunde nda nu breidi nitu wu kpanma na, nitu kri nhatu myeme, ani lunde nda nhu gbugbu breidi wandi wu wa'a. ⁹ Mi la hla ni yiwu, mye ba nuhi, wa i bi to, wru nkon, i ba bwu ni yiwu. ¹⁰ Ndji wandi ani mye, ni waa anito, i ndji a wru ba bwu niwu. ¹¹ Iti nha ni mi mbi, vren ma nita mye ni du nu lambe ani ban iwan nu nitu lambe? Chiche nvunvu bi sen bari nha ba hi nkpurju, i bari wu mba gbron, toh ikpe wandi ba nha ni Matta 7:9. Iti rime ni mi mbi wa ivren nita mye breidi waka ban tita nu? Ka anita mye lambe ka ban iwan nu? ¹² Ka anita mye inchen'ko waka ban illan nu? ¹³ Ni kima, biyi bi meme dri bita toh nu mri mbi ikpi bi ndindi, nitu ngye Itimbi ni shulu na nuyi Ruhu Tsatsra ma ni ko nha wandi a mye na?” ¹⁴ Yesu asi'azu brji mamgbi ri ni rju brji ni kpa ma, Igu'a ani mamgbi a lu kri tre, i kpa ndji biwa ba he niki ba bwu nyu yo ra ni sissri. ¹⁵ I ndji bari nimi mba ba tre ndi Beelzebul, ninkon brji ba si zu brji mba ni rju ¹⁶ Bari ba tsra ni du ba toh alama rji ni shulu. ¹⁷ Yesu a toh kpe-andi a si zren ni suron mba nda tre ndi, “Khikle Koh andi a yra kpama ni kpama, ani yra kado, i ikoh wandi a yra tuma ni tuma ani zii rjoku. ¹⁸ Shetan nita ga kpama ni kpama, hikle koma tie he nda kri? Bita toh ndi mi zu brji rju ni Beelzebul. ¹⁹ Mita zu brji rju ni Beelzebul, i bi wa ba huyi ba zu ba ni nha? Nitu wayi, baba yi ba ga

tre ni yiwu. ²⁰ Mita zu brji ni rju ni vren-wo Irji, nikima, kikle koh Irji ni grji ye ni yi. ²¹ Ndji wu gbengblen wandi a kri ni sro ni koh ma, ikpe koh ma ba nawo. ²² Ndji ri wandi a zan ni gbengbeln anita ye suu, wandi azan gbengble ani vu kpe wu sro ma wa ana yo suron niba nda vu kpi wu koh nda hi kpama. ²³ Wandi ana he nime na ana nyime nime na. I wa'a ana vu shubi ni me na, ni vre hle. ²⁴ Meme ibrji nita wru ni kpa ndji, a ni zren zu ni kuklu bubu nda wa bubu kuson. Anita na toh na, ani hlandi "Mi k'ma hi ni ko wandi mina he'a." ²⁵ Aniti k'ma ye nda toh ba se ikoh pempeme nda mla wu tie. ²⁶ Ani k'ma hi yo brji tangba bari du ba hu ye son ni ko'a. I isran gu ni zan wandi a he ni mumla'a. ²⁷ A he me, niwa a tre kpi biyi, iwa ri a d'bu hla nimi kpa'a ndji ba nda hla wu ndi, "Lulu ku ni nne wandi a ngrji wu, mba sisan wandi wu ma." ²⁸ Wa a sa ni wu ndi, "Ni kima du lulu son nitu bi wandi ba wo tre Irji nda tie ndu (ziwu) ni wu." ²⁹ Wa ndji ba basi bran nha, Yesu a lu si wa ndji, "Ik'ba biyi ba meme ik'ba. Ba wa ingba, i bana nuba ingba na - se ingba wu Jonah. ³⁰ Ni-andi Jonah ana ingba ni mi bi Ninevit, toki me, vren Ndji ani ingba ni k'ba yi. ³¹ Ichu-mba wu kogon ani lunde ni bla tre ni lilon wu k'ba yi nda lo ba, nitu a ye rhi ni gbagban meme, du ye wo wrji nyu Solomon, nda toh ndji wa a zan Solomon he niayi. ³² Ndji bi Nineve ba kri ni bla han tre ni k'ba ndji biyi, nda lo ba, nitu ba kpa tre Irji nda tan ntsan niwa ba wo tre Irji ni nyu Jonah, bi ka toh Ndji wa azan Jonah he ni yi. ³³ A nha ni yo lu ni glogo nda ban ri ni sisen ndana ka sa ni tu

kpe tsame na ni du bi ri miko du ba toh kpan lu. ³⁴ Shishi meyi hi glogo wu kpa me wawu. Shishi me nita bi, wawu kpame ni shu ni kpan-lu. U Shishi me nita na bi na, ikpa me wawu ni tie bwu. ³⁵ Nikima, bi ka mla zren ni du ikpan mbi du na k'ma tie bwu na. ³⁶ Ikpa mbi wawu niti na shu ni kpan-lu, ni hamma ngbala ri ni bwu, niki, kpa mbi wawu ani kpan toh glogo ni kpan-lu ma niwu. ³⁷ Ni wa a kle tre'a, Farasi ri a mye'u du hu hi rhi biri ni koma, Yesu a kpa nyime nda hu'u. ³⁸ Farasi a yi mamaki ni toh ndi Yesu ana ngla kpama ri nda son ni ba ni bubu rhi biri'a na. ³⁹ I Bachi a hla ni wu ndi, "Zizan, biyi Farasi bi ngla kogon vuvanho mba gbugba'a (kungo) nda don mima shu ni sontu ba meme kpi. ⁴⁰ Biyi ndji bi kha toh, Ana wandi a tie kogon a tie mima ngame na? ⁴¹ Nu kpi wandi ba he ni mi tu beko, i kpiba wawu ba rju pyempen me niwu. ⁴² Iya mbi biyi Farasi, nitu bi nu zaka wlon mint mba rue, i mri vunvu bi koh p'ma, nina k'magon nu ti bi mba son Irji. Ani bi du yi zren bi ni son Irji, hamma ni mbru kpi ba ngame. ⁴³ Iya mbi Farisawa, bi son bubu u son bi ko shishi ni sinagog mba kpa ichi bi nzu lu ni chuchu. ⁴⁴ Iya mbi, bi he toh ibe wandi bana chu tsro nkana, ndji ba hon zu ndana toh na. ⁴⁵ Iri nimi bi ninkon ni tre doka'a hla wu ndi, "Ticha, ikpi wandi wu tre a kpata tsri ngame." ⁴⁶ Yesu a tre ndi, "Iya-mbi, Tichas bi doka! Bi yo kikle kpi ni ndji wandi ani tiba ya nji, ama ni na yo wo kpre ni vren wo mbi riri na. ⁴⁷ Iya-mbi, bi meh ibe ni anabawa, wa ba bachi-mbi ba wuba. ⁴⁸ Niki biti shaida ni kpanyime ni ndu ba bachi-mbi'a, Baba yi ba wuba i biyi

bi meh ibe mba. ⁴⁹ Ni tu kima'a, wri Irji a tre ndi, 'Mi ton anabawa mba manzani ye ni ba, i ba tiba ya nda wu bari mba. ⁵⁰ Ik'ba biyi ye mi vu ba nitu iyi ba anabawa wandi ba ka hle rji ni mumla, ⁵¹ rji ni iyi Habila, ye ni iyi Zakariya, wandi ba wu ba ni kpa bubu ton ba koh Irji. E, mi hla niwu, mi vu ik'ba yi ni tumba. ⁵² Iya-mbi bi zan toh tre Irji, bi ban ih'ra wu toh, nina ri ngame na, ni zu bi wandi bason ri'a. ⁵³ Ni wandi Yesu a bri bubu kima, marubuchi, baba Farisawa ba kri nda sen nyu ni wu nitu kpi gbugbuwu, nda son, ⁵⁴ si gben'u du ba vu ni tre nyu ma.

12

¹ Ni nton kima, indji dubu gbugbuwu ba rju ye shubi nitu bran mba ba hon ta chan kpamba. Alu kri tre ni guchi ni mri ko ma ndi, "Mla ya yist wu Farisawa, wandi ahi gyuru ndji nitu zren mba ² Ba kpe wa ba kawu wandi ana rju kri ndende ni ra na, ba kpe wa ba kari wandi bana toh na. ³ Nitu kima, ikpi wa wu tre ni bwu ba wo ni kpan, i wuta tre kpe ni riri ni ton, nimi tra, ba dbu hla ni tu nkan. ⁴ Mi hla ni yiwu, kpukpanmu, na tie sissri bi wa ba wu ikpa megyen, dana he ni kpe wa ba la tie na. ⁵ Ama, mi gbron ton mbi nitu wa be klu'u klu wandi anita wu, a he ni gbengble wu ta u yo ni lu shetan. Ee, Mi hla ni yiwu, klu'u. ⁶ Bana leni chinche sparo ton nitu wlo bubo tra na? Ni kima me, Irji na kparisu ni iri mba na. ⁷ Infutu wu tume me a bla ba pempe. Natie sissri na. Wu he ni ndu zan chinchen sparo gbugbuwu. ⁸ Mi hla ni yiwu ndji wa a kri nda tre ni tu mu ni shishi ndji, Vren Ndji ngame ni tre

ni tuma ni shishi Maleku Irji, ⁹ Anita kama ni me ni shishi ndji, ba kama niwu ni shishi Maleku Irji. ¹⁰ Ko nha wa a tre lan tre meme nitu Vren Ndji, bakpa wru hle niwu, ama wuta tra valala wu gbron gbrongrji, nitu Ruhu Tsatsra, bana wru hle niwu na. ¹¹ Bati ngrji wu ye ni shishi kikle bi mitra Sinagog, bi tie chu baba bi ninkon gbu, na du suron mbi rjoku nitu kpe wandi bi tre wa ani kpauyi chuwo na. ¹² Ruhu Tsatsra ni tsro yi ni nton kima, ikpe wa bi tre'a. ¹³ Ndji rinimi ikpan ndji ba a tre niwu ndi, Ticha, hla ni vayi mu ni du ga gado mbu ni me. ¹⁴ Yesu a hla wu ndi Ndji, anha yo me mi ga tre koh du mi ri nimi tre mbi? ¹⁵ A tre ni ba andi, mla toh ni na du son tu do honyi na, nitu mlason ndji ni vrhi ana nitu kri ni gbugbu ikpi wa a he ni wuna. ¹⁶ Nikima, Yesu a tre parabol ni bawu ndi, "Irju ndji wu wo ri nu birhi gbugbuwu. ¹⁷ A son nda mla ya ni kpama nda tre ndi, 'Mi tie ni he, nitu mina he ni bubu wa mi zi biri wu wru mu na?' ¹⁸ A tre ndi, ngye kpe wa mi ti a yi. Mi zi ba wronmu ni mme bi rigrama, nike mi zi biri wu wrhu mu mba mbru ikpi mu wawu. ¹⁹ Mi hla ni suron mu, "Suron, wu he ni kpi gbugbuwu wa wu mla zi wu ise gbugbu ni ko shishi. Kuson si rhi ni so, son piyame.'" ²⁰ Ee, Irji hla wu ndi, 'Ruhu ndji, ni chu wu luwa, ba kpa vrhi suron meluwa, i ikpi ba wu mla zi ba, wu don ni nha?' ²¹ Kima he na bibi ndji bari, ba vu kpi si mla zi ni tu mba, nda k'ma tie bi kpla ni Irji. ²² Yesu a hla ni mri koh ma ndi, Mi hla yiwu, na dame ni tu me na, ikpe wa wuri, ko ni kpame, ikpe wa wu sru. ²³ Vri son a zan

biri i kpa zan nklon wu sru. ²⁴ Ya kikle chinche ravins, bana chu ndana han na. Ba na he ni tra wu zi kpi ko wron na, ama Irji ni nuba irhi-mba. Wu na zan chinche ba ni anfani ni shishi Irji na? ²⁵ Inha nimi-mbi, nitu son rhimre nitu kpe, ani du vi wu vri ma hon zan cubit? ²⁶ Wuta na toh tie mri kpi toh wayi na, nitu ngye wu du suron me du na kuson si na? ²⁷ Ya mri vunvu bi kpan mbi ni shishi to lilies, ni lu gbron mbu, bana tiya na, bana k'ma ya bubu na, ee, Solomon me ni nzu hon ma ana sru ikpi wu bi toh iri-mba na. ²⁸ Irji nita nu ghiga wu wrhu, wandi luwa ahe, i mble ba kau taga ni lu, ani tie he ndana nu nklon wu sru na? Wu ndji wu kpanyime ni wu fime. ²⁹ Na yo shishi ni kpe wa wu rhi ndi sona, na du suron me hamma ni kukru na. ³⁰ Gbungblu wawu ba yo suron wa ikpi biki, i Timbi toh wu son kpi baki ngame ³¹ Wuka yo suron meni iko mulki Irji guchi, i ba vu kpibiyi nha niwu tuma. ³² Na tie sissri na, ikran mri nitu Iti-mbu toh a bi ni du nuta ri ko mulki ma. ³³ Le ni ikpi me ni nu sadaka. Wran ngomble ni kpa-mbi wa ana y'ba na - ikpe ndindi ni shulu wandi ana kle na, i ndji wu y'bi na ye whiewhiere na, i imra na kpa timeme na. ³⁴ Bubu wa ikpe ndindi me he'a, suron me ni he ngame. ³⁵ Lo kpa mla tie ni rjirji ni nchi, ni du ilu me si kpan, ³⁶ nna ndji biwa basi gben ti-kohmba du k'ma rjini ko gran, anita ye wrunko, baka bwu niwu gbagbla. ³⁷ Lulu he ni tu igran biwa tikomba niye to ba si gben yemma. Njanji, mi hla yiwu, ani mla kpama tie wu tindu nda du ba son nitu tabur, wa a ni lu tindu bawu. ³⁸ Tikoh anita ye ni nh'ma wu ha ko nh'ma wu

tra nda ye toh bi ki ni sisren si gben i lulu ni tu igran baki. ³⁹ Ama bika toh, tikoh nita toh nton wa ndji wu y'bi ni ye'a, ana du rhi ni ko'a na. ⁴⁰ Son ni sro, wuna toh nton wa vren ndji ni yena. ⁴¹ Bitrus a tre, "Bachi wusi hla tre yi ni tawu megyen ka ni konha?" ⁴² Bachi a sa ndi, "A hi nha ndji ndindi wa tikoma ni nu ndu ya mbru igran ma, ani mla ta nuba biri mba ni ntonma?" ⁴³ Lulu he ni tu igran wa tikoh niye toh si ti ndu wa bana nu anita k'ma ye. ⁴⁴ Njanji mi hla yiwu, ani yo ni tu ikpi koh ma wau. ⁴⁵ Igran a nita tre ni suron ma ndi, "Bachi mu ani ti grji ni ye, nda lu si tsi igran lilon baba mba biwa ba he ni wo ma, nda rhi nda so nda wha, ⁴⁶ Bachi igran niye ni ivi wa ana tie mre na mba nton wa ana to na, anic'ba tie tsitsa nda ban yo ni bubu bi ka toti ndindi. ⁴⁷ Igran kima, nitu ana toh suron bachima ye, ama dana mla son nda tie kpi wa ani son na, ba tsiwu branbran. ⁴⁸ I waa ana toh na ama nda tie ikpe wa du ba tsiwu a, ba tsiwu ifimeyi. Ndi wa banu ikpi bran bran, ni wo ma, ba kpa branbran. Wandi ba zi kpi gbugbuwu ni woma, ba mye ikpi wa azan kima. ⁴⁹ Mi ye nitu ye yo lu ni gbungblu mem, i mi son ndi ilu anina nu ye. ⁵⁰ Ama mi he ni baptilama wa batie nimu'a, suron mu ni lo nitu du ba kle kima. ⁵¹ Bi ya mi ye nji isi ye ni gbungblu meme? Ana toki na, mi hla yiwu, ahi iga. ⁵² Rji ni zizan, hini shishi, ndi ton ba he niko, iga ni ri, ndi tra nitu ndi ha, i iha nitu tra. ⁵³ Baga ni kpamba, iti mba vren wa ni ihi ma. Ihi wa vren ma mba iwa vren ma, i wa vren ni ihi lonma. ⁵⁴ Yesu asia hla ni kpa ndi ba, ngame ndi,

“Bita toh kpa lu ni lunde rhi ni yalu, bika gbla tre ndji, tenlu ni ye wa ani he toki. ⁵⁵ Gyungwu nita ni fu ni rji ni kogbo, bi tre ndi, gbaji wu hwuma ni ye, wa ani ye toki. ⁵⁶ Bi gyru tu-mbi, bi to sran, tsro kpa ikpi nimemembani shulu, i ti tie nihe nina toh sran ikpi wa si zren zizan na. ⁵⁷ Bi ti he mu nina gatre ni kpame na? ⁵⁸ Wuta hi niwandia no son na, ni shishi ndji wu ga tre, bita rhi he ni nko, bika mla ti ni kpambi, nitu du na njiwu hi lo, ni du ndji wu ga tre kana vu nuwa ani, njiwu hi tro na. ⁵⁹ Mi hla niwu, wuna to wru na, se wu han kubu wa ba han pempyeme

13

¹ Ni ntor ki indi bari ba ye ki nda wa wu itre indi bi Galili wa Bilatus ta kayi mba kai bi nda tie ha daya. ² Yesu a kasa bawu biya di indi bi Galili yi ba latre nna mbur bi Galili ba don ba tie yah towa? ³ A' an, me hla giu amma idan bina bre wruhle na wawu mbi wu bi tie meme na u mba. ⁴ Indi wlan don tandara ni siloam wa guglo koh a grji can be wu'a bi ya di ba latre mba a meme na' u indi bari ni urushalima? ⁵ A'an me hla yiwu amma bi tana bre wruhle na wawu mbiwu bi kle ⁶ Yesu a hla misali yi “Indi ri ahe ni rju wa a sen kukron nda ye kyen klo ma amma nda na vriri mena. ⁷ Indi u rju'a hla ni wa ani ya rju'a niwu. To yi, ise tra mezi ye di me kyen klo kukron yi, u me na fe ko riri mena. Tsen'e taga u don zi nigye ndu hra bubu? ⁸ U indi u ya rju ni wu'a ka tre, tie koh mu don wu zi ise ri rli ndu me mlau tie ndi sraru taki. ⁹ Ani ta klo ni semu abi amma ini ta ka klo uka tsen taga ¹⁰ Yesu asi tsuro

ni mi tra Rji cacu a sabath. ¹¹ Iwa ri ahe ki nda lo tie se wlon don tadra. Avu ndiu nda na to nza kli zande trii mena. ¹² Da Yesu a to-o a yowu nda tre iwa u jibu ni lilo me yi. ¹³ Aka wo ma sa ni wa hari me ka nime trii ma katie didi wa a gri nda gbre Rji san. ¹⁴ Ichu u ya tra Rji'a ka tie fu andi a den lilo cocu sabath. Ichu a tre nda hla ni j'bu ndi ba, Ivi tanne bahi u ndu ye kpa den mbi ni vi biki, ana cacu sabath na ¹⁵ Baci a kasa niwu nda tre bi mirlya ndi, Ahi rime mbi na sii lando ma ka nakpron ma hi so ma cacu sabath na? ¹⁶ Toki iwayi ahi vrenwa Ibrahim wa shetan lowu zi tie se' wlon don tandra u bana siiwu cuwo ni vi sabath na? ¹⁷ Da a hla tre ba ishan a tie indi bi'a ba tisan niwu amma ekpe ndi ba ba ngrji ngri ni kpi wa a tie'a ¹⁸ U Yesu tre mulki Rji abi rime u me tsarwu to ni ngye. ¹⁹ Ahe na iwlo mustad wa indi ri ban katayo mimi rju a gbron tie kikle kukron, u ciceri bi shu baka ti koh mba ni lari ma. ²⁰ A latre ni ngye me tsar mulki Rji? ²¹ A he na yeast wa u ban tsui ni mwumwu kongo tra u mba kabi wawu-u ²² Nikiyi Yesu ka ziren hi ni gbu'ni mrli gbu u nkon urushalima nda zi bla tre Rji. ²³ Indi ri tre niwu, Baci ahi ndi tsameyi ba nawo? wa hla niwu, ²⁴ Nra nkon u ri wa ahi wre me don me hla wu gbugbu ndi bawa nkon iri wakran. ²⁵ Indi u koh'a nita wlu nda tro nkon tra ye to ka u kli ni ra ndi wuru nkon ndi tre, Baci, Baci bwa nkon'a tawu. Ani sayiwu, mena toyi na koiwrji wa bi rji na. ²⁶ U bi tre, ki rli ndi soh ni shishi me di bla tre Rji ni nkon bi mi gbumbu. ²⁷ Amma ana akasa, me hla yiwu, me na toh wrji ba bi rji'a na. K'ma dimu biyi bi

wa bi tie latre'a ²⁸ Iyi mba tan nyinyren kabi to Ibrahim, Ishaku, Yakubu ni anabawa ba wawuu ni mi mulki Rji amma ba truyi hle ra. ²⁹ Baye rji ko Nzan, Yalu, Koshu mba ni kogbo nda son ni tebru u mulki Rji. ³⁰ To mba biwa ba yaba hlega babi mumla, u bi wa ba yaba ti ndi'a ba kati u klekle. ³¹ Ni mi nton kime farisawa ban baka ye u nda tre, hi di don bubuyi don Fero niwa wuu. ³² Yesu tre, hi ndi hi hla ni tsi mba to mba me zu brji di ni denbi lilo luwa mba mble uni vi u tra me kle kpie wa me yo suron'a. ³³ Ko anita he ni he me, ahi gbigbi nimu ndu me si tindu rji luwa, imble ni vrli ni tu wa bana nime ndu ba wuu anabi ni wrji ri na sai urushalima. ³⁴ Urushalima, Urushalima a nha wuu anabawa ba nda ta bi wa ba ye ni yi ni tita? Abi yo sron bita mena hewu ndu me vu mrli mbi hra nawa yi kuko ni vu mrli hra krju tie ni ngbam ma na, amma bi na son to ki na. ³⁵ Toyi, iko mbi kli hlega. Me hla yiwu, bina toh mena sai bi tre, lulu ahi, indi wa aye ni nde u Baci.

14

¹ Ni vi u chachu sati ri, wa a ri ni koh bi nikon Farisawa ri du rhi biri, ndji ba sru shishi ni wu. ² se ga ndi "U" lilo huk kpa. ³ Yesu ya da mye bihan vuvu baba Farisawa, abi du ba chu lilo rju ni chachu sati ko an an? ⁴ U ba sun ngbangbi, Yesu ka vu ni wo lunde da chu lilo rju niwu, da du hi kpama. ⁵ Yesu mye ba, ahi nha ni mi-mbi, inde vren ma, ko napron ma aku ni juju ni chachu sati, wa ana chu na? ⁶ Bana kasa niwu na. ⁷ Da Yesu si ya ba da toh bi wa ba you ba ye,

ba wa bubu sun bi ni koh, watre kayiyi, nda tre. ⁸ Inde ba you hi ni bubu gan u gran na kuson ni bubu bi ninkon na, ani yiwu ba you ndi wa a zawu. ⁹ Inde ndji wa a you yi ha bi, aye, a ni tre no bubu sun me, “u shan ni ti’u, u” wu kma hi ni bubu bi kalachu. ¹⁰ Inde ndji wa a you, a tre kparamu hon ye ni wayi, nakima, u ndji ba, ba no ninkoh, bana kpa wu tsri na. biwa bi son baba ni tebru'a. ¹¹ Indji wa a nzu tuma, baka ka tuma grji, wu wa u katu me grji, ba nzutu me hi shu. ¹² Yesu hla ni ndji wa you ye, inde wu ta ni yo ndji ye ri biri, ko ni gan, u ka na yo kpukpan me na, ko mri vary me na, ko malan me na, ko bi kutra kahlan mena bi nklen na, baba me ba you ngame, wandi ba njiye niwu. ¹³ Ba tie lulu yo don bana ban ni wu na, ¹⁴ inde wu yo ndji ye ni gan me, u ka yo bi kalanchu, ni bi wa bana he ni gbengblen na, ni bi kple zah, ni bi fie, ba tie lulu you don bana he ni kpe wa ba han wu na. Don ba tie lulu yo ni chachu wu lunde bi kinklan suron. ¹⁵ Da indji ri wa a son ni tie bru ni Yesu awoh tre a, nda tre, ba tie lulu yo ni ndji wa ani rhi biri ni koh Irji. ¹⁶ Yesu woh da tre ndi ndji ri atie gan rigra ma nda yo ndji gbugbu-u. ¹⁷ Da inton wu gan a tie, wa a ton ivren koh ma du hi hla ni bawu du ba ye, biri a we ye. ¹⁸ Wa wu bawu, bana yena, u mumla a tre ndi wawu le rju, wawu ni bi toh wru hle ni mu. ¹⁹ U na tre wawu le lando bi zran ton, mi yi tsra ba toh, mi bre wu, du wru hle ni mu. ²⁰ U tra a tre ndi wawu gran wa, naki mina ye na. ²¹ Da vren koh aye hla ni ti-koh ma ikpe biyi, u ti koh ma ka tie nfu, nda hla ni vren koh ma du hi gbagbla ninkon bi gbu i,

ni kosan gbu, nda yo biwa bana he ni gbengblen na, ni bi chiche, ni bi fie baba bi kple zah. ²² Vren koh a tre, iti koh, ikpie wa u tre a kle hra zizan bubu a na shu na. ²³ Se ndji u koh ka hla ni vre koh ma hi nikoh ni kosan gbu ndi yo gbugbu ndji du ba ye du koh mu shu. ²⁴ Mi hla ni yiwu, biwa mi you ba ni mumla ba na ye kpe ni iye u muna ²⁵ Basi zren ndji gbugbu basi hu, wa hla ni bawu, ²⁶ Du ndji wa ani ye nime, ndana kama ni tima na, mba iyima, ni iwa ma na, ni mri ma, ni mri vayi ma, mri lon baba mri mba ba, hra ni dri ma na, ana ya zama vren koh muna. ²⁷ Indji wa ana he ni suron u ban giciye nda ye hu me na, ana ya son u vren koh mu na. ²⁸ Ahi nha nimi mbi wa ani son be koh wu shu, nda na bla inklen wa ahe ni wu, ko ani tsra u, u me koh, ko ana tsra na. ²⁹ Inde a zi nchi koh'a, kana kle meh na, u biwa ba meh baba ba ka nza'u, ³⁰ Ba ta tre toh ndji ani son meh koh, ana ya meh kle na. ³¹ A chu rime ani hi taku ni chu ri nda na son nda bla bi taku ma toh ni mumla, ko soja ma bi gbengblen ba kai dubu wulon wa ani ya kbu tu ni chu rima mu wa a he ni bi gbengblen dubu shirin. ³² To inde an ya na, ka wa sun si ni chu rima. ³³ Naki ba ndi wa ni mibi wandi ana ka kpe wa a he ni chu wo na, da ani ya k'ma tie vren koh mu. ³⁴ Ima a kpie ndindima, inde imma a sa ba mla tie ni ni ngyen? ³⁵ Ana labi gana, sei baka ka hlega, ka kma tie toki ni meme, ndji wa ahe ni ton ka wo.

15

¹ Ni bi kpa ban ni bi lah tre ba wa Yesu ye nasi wo wu. ² Farisawa ni bi nha wawu mba u baluni

chi ba gurgu ni kpa mba ndi, “I gu yi ani kpa bi lahtre nani ri la me niba.” ³ Yesu tre ka yiyi ni ba wu na yi. ⁴ A nha nimi mbi, nita he ni nt'ma deri, u iri kado, “wa ana ka teseyi don tiya don (99) na hi wa iriri njiye na? ⁵ I dan a ka toh wu, ani ban sah kan to na ngyiri. ⁶ Inde a k'maye ko, ani yo kpukpan ma, ni mri vayi bi yiu nkon kahlan ma kabi, “Ye ki ngyiri mi ka toh nt'ma mu'a wa a kado a. ⁷ Mi hla ni yiwu, ahe naki me ni shu me, ba ngyiri nitu indji iriri u lahtre wa a tuba'a zan indji teseyin don chiya (99) bi wa bana lahtre na. ⁸ Ka ana he na iwa wa ahe ni glegbe nklen a zurfa wulon, u glegbe ri ni mi ma a nawo chuku miko kado, ana mbru lu yo ni fitila ma vu kagon sran ma na wa glegbe inklen, wa a nawo kado na? ⁹ Inde a toh, “ani yo kpukpan ma ni mri vayi bi yiu kon kahlan ma wawu ye, na hla ni bawu,” ki ngyiri, mi toh glegbe iklen azurfa mu wa a kado'a ye. ¹⁰ Ko na ki me, “Igir he ni shishi maleku Irji ni tu indji riri u lahtre wa a kpa tre Irji sisah, a (tuba). ¹¹ U Yesu tre a ndi indji ri he ni mri hari, ¹² Ivren tsitsa, yo tima, “Iti mu, “ne” ikpi wa a ni u mu ni mi wa (dukiya) mewa u he ni wu'a “ u timba a vu ikpi bi wo ma ga ni bawu hamba. ¹³ Wa a na gbron knkon na, u vren tsitsa a kblu kpi wa ba ga ba wa'a ye sru ba ni wrji ri, na vuba, ri hi ni migu gbugban mu, hi zren ma ni gbugblu, “naka ri uma kle. ¹⁴ U iyon nri ni gbu'a kagon wawu'u meme da ndi me. “I wa lu ni wa kpi u ri (iya vu). ¹⁵ Wa hi na ka wa ndu niti ni guri ni mi gbu'a, “Wa, ton hi ni rju mari ni ndu ta no lede ma biri. ¹⁶ Wa tie tilan u ri gbala biri wa lede ba ri don mbru'a. ¹⁷ U,

imeme ma ye niwu nikpa ma, “Wa tre, A hi gran bre Itie mu vu ba ndu na ni nhan ba, u ba rila ma lan tu ba u mi son ni tiya ni yon. ¹⁸ Mi lunde, ni wa yi hi ni itie mu, “ni bre wu, “Itie mu, mi lahtre ni shulu mba ni wu. ¹⁹ Na ban me ti vren me na, “Ban me tie na iri ni mi gran me wa ba tie ndu niwu. ²⁰ U vren tsitsa lunde k'ma ye ni itie ma, wa aa ri he gbron kon ria u itie'a toh, na ya lo suron, na tsutsu ka kriuwu na ma wu yiu. ²¹ U vren tre, Itie mu, mi lahtre ni shulu ni lahtre ni wu, mi na la son ndu yo me tie vren me na. ²² U itie ma hla ni gran ma ri ni ndu hi ya inkon lon ndindima iri na ban ye, sru niwu na ban zobe ye yo niwu ni wo ni lagban ye son ni niwu ni zah. ²³ Ni hi vu Ikrju u gon gon ma ye han wa niki ti gan. ²⁴ Ivren mu ana kyu, zizan a he ni re ²⁵ U vren ni kon'a, a na he ni rju. Wa ye whibuhir ni ko na wo ba tsi kangan na ni yo se na ni nglu. ²⁶ Wa yo iri ni mi igran ba, na miyen a ndi a hi nge itu kpi yi. ²⁷ U igran hla ni wu, anitu wa tsitsa me a kma ye koh, u tie mendu ba nhan kikle krju u gon gon ma ni tu wa a kma ye ko pyan me. ²⁸ U ninkon ma tie nfu na kama ri koh, u itie mba a rju ye bre wu. ²⁹ Vren ninkon lu miyen itie, “Ya Ise gbugbu wa mi tiya niwu, mina kamu ni wo tre mena, i wu na taba ne vren yawo ri ni ndu me kpa han tan ni kpukpan mu na, ni toh ro mana. ³⁰ U vren me mba ye, iwa aka yan wo me kle ni bi ti ntran, “U ye nhan kikle ikrju niwu. ³¹ Itie ma yo, Ivren mu, u he ni me koko ni tana Ikoh nge wa mi he ni wu'a a hi u me. ³² Mi toh abi ni tawu ndu ki ta tie gan, ni ta ngyiri, ama vayi me yi na kyu, “I wa he ni re zizan, ana

kado, u ki la toh.

16

¹ Yesu hlani mri koh ma, (Almajirama) “A ndi igu ri he niwo (arziki) na he ni indji wa ani ya bi ndu ni wu'a, U ba ye hla ni wu indji iwo, andi igu ya bi ndu ma a ri woma ni hi kle. ² Indji iwo'a a yo na miyen ahi nge mba mi wo? Ne lisafi ikpe wa u tie ni ya ndu'a u na la tie ndu, u ya indji ngana. ³ Igu u ya indji ba (wakili) a ta mre, “Ahi nge mi ti, tun nde itie koh mu a vu me kpa ndu u ya? Mina he ni gbengble wami ya ron na, Ishan ni ti me mi na ya bre na. ⁴ Mi toh kpe u wa mi tie'a inde ba zu me ni ndu u ya indji (wakili), indji ba ka kpa me hi ni koh mba. ⁵ Ayo bi wa itie koh ma ni huba ihlah, a miyen u mumlan, 'Ahi bren itie koh mu ni hu?' ⁶ Andi uma a Garuwa Iyen Deri. Wa hla ni wu, kpa nvunvu u nha me, gbagbla nha hamsi (50) nihi kuson kpa me ni ka don. ⁷ Wa hla miyen ri, ibren ba hu? Wa tre, buhu alkama dari wa hla niwu, kpa nvunvu yi, ni nha tan mani ⁸ U tie koh ma kber igu lah tre san nitu wa a tie whiri, imlen imri bi, zizanyi ni indji mba, ba whiri zan imri bi kpan. ⁹ Mijhla ni yiwu tie kpan nitu he niwo wa ana bie na. Wa ye nna wo kle, u ba ka kpa yi hi ni koh wa bi son hi ni tuntur. ¹⁰ Indji wa ni tie njanji ni kpi tsitsa ma, A ni ti njanji ni rhi grama, u indji wa ana tie njanji ni kpi vi tsitsa mana, ana tie njanji ni kpi rigra ma na. ¹¹ Inde u na tie bi ni wo wa ana u njanji na, u nhan ni kpa nyewme ni wu ni wo u njanji? ¹² Toh wu na ni tie njanji ni nji kpi u bari na, anha ni no wu inkleh u me? ¹³ Ba indji wa

ani ya biu tie ko hari, ni mi nton riri, se ka kpa ri na kari don, koh ka kpari tsri na kpari nyime. U na ya hu Irji mba inklen na. ¹⁴ Farisawa bi wa ba son inklen kpukpome'a ba wo tre naki wawu na nzah. ¹⁵ Wa hla bawu, 'Biyi bi ban tu mbi ni shishi ndi ni kperi, ama Irji toh mi suron mbi. Ikpi wa ndi ba kpanyime niwu wawu, ahi kpi u shan ni Irji. ¹⁶ Attaura ni Litafi Anabawa ba he si ye ni ye Yohana rji ni nton ki ye zizan yi, ba tsikpa bubu bla tre Irji, indji wa wu ba ri ti tu ni gbengblen ni yo tu mba niwu. ¹⁷ A hi fie me ni shulu mba ni meme ndu ba su e tu ni wa, iten riri u Attaura ndi joku migen. ¹⁸ Indji wa a ga gran ma ni Iwa-ma na kpa iwa ri a zina a si tie, ni nidji wa a kpa iwa wailon ma zu a hi zina a si ti. ¹⁹ Indji iwo ri a shur kpimabi tie le nani zren zren ma ko ni nton ri meh. ²⁰ U indji u bre ri ba yo ni Lazaru ba nji ye ka yo ni nkotra koh ma, ni kpukpa inkpa-n ni kpa, ²¹ Wa ni son rhi birhi wa a kuble ni tu tebru, u yawu ba ye nle kpa-n. ²² Wa ye tsra ni nton wa indji u bre a ye kyu, u Maleku ba ye ban hi ni nhma ko wa Ibrahim he. U ndji u wo'a (arziki) a kyu u ba ban ka rju. ²³ wa ka ri ni koh lu, wa zun shishi hi ni shu, na toh Ibrahim gbugban mu ba sun mba Lazarus ni ngbala ko wa Ibrahim he. ²⁴ Wa yra yi yo, Itie mu Ibrahim, toh me ni lo suron ni ton Lazarus, ndu ka vren wo ma son ni mma, na chu kpi yo ni mu ni lbe ndu jubu gbugbran mu. ²⁵ Ibrahim tre vuvren, Rimre ni sun me ni gbungblu, u rhi ro wo me ni kpa kpi bi bie ma, u Lazarus si tiya, u zizan mba ba ndu si toh roma ni wa, Iwu mba u si tiya. ²⁶ U naki me ba shi juju ni tsitsu bi vron

me, ni ndu bi wa ba sun zagran ye niyi ba ka na yana, kuma biwa ba he ni yi ko mba ba ka na zagran ye nita na. ²⁷ U indji i wo tre, mi bre wu, Itie mu Ibrahim, u ka ton hi ni koh itie mu, u ngrji'a - ²⁸ Mi he ni mri vayi mri-lon iton, ndu hi hron ba ni ndu ba na ye ni bubu yi na. ²⁹ Ibrahim hla niwu, ba he ni Musa ni anabawa, ndu ba wo ba. ³⁰ U indji i wo, a sa niwu andi, A'a Itie mu Ibrahim, indrjo ri ni ta rji ni mi bi kyu ka hla ni bawa, ba k'ma suron mba no Irji. ³¹ U Ibrahim hla niwu, inde bana wo Musa ni anabawa bana, ko indji wa a kyu lunde na ka hla ni ba wu bana wo wu na.

17

¹ Yesu hla ni imri koh ma, A lele ndi ba kbu za ni tita iya mbi wa wu sa ahe ni krigin. ² Ana bi bana klo tita wu ni toh ma nda kayo nimi nne fi niwa ni tsa iri ni mi imri bi tsitsa yi diba kbu za. ³ Ya kpambi, wa vayi ma lahtre, bwu shishi niwu, nda a kpa nuyime wruhle niwu. ⁴ Nda kpalla niwu inkpu tangban ni vi ri, nda k'ma ye niwu inkpu tangban nda tre, mi brewu, abi du wruhle niwu. ⁵ Bi ninkon ba hla ni tie kon mba, nzu yo suron buu. ⁶ Irji hla ndu bi he ni bangaskiya kama wlo mustard, bi iya hla niku kro du rumin chu di tsen nimi nei, A kpa nyime niwu. ⁷ A nha nimi mbi, ahe ni vren koh wa ni rho ko krju int'ma rhi rji mi ji ye, ani lla niwu tsima ye ndi ri lah. ⁸ Ana hla ni wuna, wa kpe mi ri, ndi khi di tie ndu bar mi ri ndi tso. U me wru ndi tsro na? ⁹ Ana gir ni wer kon du a tie ikpa wawu la una a tie? ¹⁰ Iwu me naki yi nda u tie kpe wa ba hla niwu, u ya tre, kbi na khai mri

koh ma. Kbi tie ikpe wa kbi na tie. ¹¹ A bi fin ri atsi tie ni Wurishelima, abu kusa nei gbu Samariya ni Galili. ¹² Wa ari ni gbu ri, ndji wlon bi lilon gben ba izun ni wu. Ba klir gbugbanmu niwu. ¹³ Ba bwu ba ni fu ba, nda tre, Yesu nikon wo iyi mbu. ¹⁴ Wa ato ba, ahla ni bawu, hi ndi tsro tumbi ni Firstoci. Wa ba tsi bi, ba kpa sikpa. ¹⁵ Iri nimi ba wa a to wawu samu sikpa, a kmaye, nda ngyiri ni Ijri ni la ndindima. ¹⁶ A joku ni kbu Yesu, nda ngyiri niwu gbugbome wawu a ndji igbu Samariya. ¹⁷ Yesu la bana ndji wlo na wa samu sikpa na, itiya ba bahe ni ntsen? ¹⁸ Ba bari wa ba kmaye nda ngyiri ni Irji, tse ndji tsri yi? ¹⁹ A hla niwu, lunde ndi he ni suron ndindime anu sikpa ma. ²⁰ Farisawa ba mye Irji ni ye ni ntan, Yesu hlani bawu ndi Irji ana ye iri iya ndi na. ²¹ Ko ba la yah, ahe iyi koh ahe wamu. Bi ka yah iye Irji ahe aniwu. ²² A hla ni imri koh ma, i vin tse ye wa bi son toh ivi wa ivren ndji niye, bi na tona. ²³ Ba hla niwu, yah, ni wamu, yah niwa hi na rju na, na bu ba na. ²⁴ Ya nda izren ni whri nda kma tsutsa wa ni whri gbagbla shu yi ni gbagblamu, ani he nikiyi ivren ndji ni vin ma. ²⁵ A ni sha yah gbugbu kri gbugblu bakaba wu. ²⁶ A ni he nawa ahe ni nton Nuhu, ani he nakiyi ivi u ivren ndji. ²⁷ Ba nri, ba tso ba grah nde ninu grah har hi tub wa Nuhu anri ni Jirgi imah tubana ayeh, nda wu ba penpeme. ²⁸ A he na kiyi ni tan lutu bata nri, bata tso bata lbe nda lebie bata shu bata meh ba koh. ²⁹ Ivin wa lutu rju ni Saduma, ba tsra lu kwekwema rji ni shu bawu ba u ahuwu. ³⁰ Ani he na kiyi wa ba ton vren ndji. ³¹ Ni vi khi yi, indji he ni tun khan du

ma ngriji da ni vu kpima ni kon na, wa ahi ni rju du na kma ye na. ³² Rhi mre iwa Lutu. ³³ Wa ni son tuma, ani rasa niwu, wa k tuma nu, ani tsira niwu. ³⁴ Mi hla niwu, ni chu kiyi ndi ha ni tub blah riri, baba ri nda ton ri. ³⁵ Imba ha ba si kon kpu ba ka ban ri, nda bri rima. ³⁶ Ndji lulo bari ba hi ni rju, ba ban ri nda bri ri. ³⁷ Ba mye, ni ntsen Tie koh? A hla bawu iwirji igbokpa ahe, ni kiyi bi ton ugulu.

18

¹ A lu tre ni tre ni bawu nitu duba ta bre Irji chachu nda na tie suu na. ² A hla ndi “Ni gbu ri, ndji wu han tre njanji ri a he wandi ana tie sissri Irji na, dana toh ndji ngame ni nfutu na. ³ Niki, iwari wu s'ro ri ason ni gbu'a ngame. A ta hi ni ndji wu han tre njanji chachu nda bre ndi, “Zome kpa ikrji mu niwo bi yo me ni shishi. ⁴ A ban nton gbaa me ndana son zo na. A son ni vi ntor ri nda rhimre kikima, nda hla ni tuma ndi, “Mina ti sissri Irji na, nina ya ndji ni nfutu ngame na. ⁵ Nitu du iwayi na nne iya ni ye bre ma chachu na, Mi zo u kpa njanji ikrji ma nduna lo me kpa ni yema na. ⁶ I Bachi a tre ndi “wo tre andi ndji wa ana han tre njanji na a hla. ⁷ Zizan Irji ngame na nji njanji ye ni bi wa a chu ba, ndani yi yo'u chachu ni Irji mba ni chu na? Ani tie sesren ye gbagbla ni ba? ⁸ Mi hla yiwu ndi, ani ye ni njanji ni bawu gbagbla. Nikima vren ndji nita ye, ani ye toh nime ni gbungblu meme? ⁹ Me a lu tre toh choloncho ni bari wandi ba yo suron ni gbengblen mba, ndi ba zren tsatsra ndani ya bari grji tu, ¹⁰ Ndji ha ba hon hi ni tra

Irji nda hi bre, iri ana Farasi, i rhima bi kpa iban. ¹¹ Farasi a lu kri ni zande nda bre ni tuma ndi, 'Irji, mi ngyiri nitu mina he to ndji bari na - bi y'bi, bi lahtre, bi humba, ba bi kpa ban too ndi yi. ¹² Mi zu kpa mu rhi biri nkpu ha ni sati. Mi nu zakka (iri nimi wlon) nitu wawu kpi ndi a ri nime.' ¹³ Ndji wu kpa ban'a a kri gbagban nda na nzu shishi hi ni shu mena, wru wo ni san nda tre ndi, "Irji, ya me ni lo suron, ndji wu lahtre." ¹⁴ Mi hla yiwu, igu hi a kma hi kpama ni si suron zan ndi rima'a, nitu ndji wandi a nzu tuma hi shu, ba gbron griji, i wandi a ban tuma griji (nituna kpe na) ba nzu hi shu." ¹⁵ Ndji ba basi'a nji mri tsitsa ni du sa wo ni tu mba, i mri koh bi nduma ba to ba nda puaha tre. ¹⁶ I Yesu a yo ba ye ni kpama nda tre ndi, "Du mri bi tsitsa ba ye nime, na zu ba na. Ikoh Irji ni shulu a wu biwa ba he to mba. ¹⁷ Tre njanji, ndji wa na kpa ikoh Irji to mri bi tsitsa na, ana ri mi na. ¹⁸ I ichu mba ri a mye ndi, "Ticha ndindi, mi tie ngye ri ni kpa ko Irji?" ¹⁹ Yesu a hal wu ndi, "Nitu ngye wu yome ndji ndindi? Ndrjo na ndindi na se Irji kankle ma. ²⁰ Bi toh doka Irji na tie nka na, na wu ndji na, na y'bi na, na nu sheda che na, wo tre time mba yime." ²¹ Ichu a tre ndi "Mi zi hu kpi bi mba wawuu rhi ni nzemu." ²² Yesu a woo nda tre ndi ikpe riri rhi don, hi le ni kpi wandi wu he niwu ni gah ni bi ya, i wu he ni lada ni shulu, ni ye huma." ²³ Ni wa ichu a wo tre, a loh suron kpukpome, nitu ana ndji wu wo. ²⁴ Ni wa Yesu a toh kma ti gbon me ni lo suron (gbugbu chiche tre vunvu ni Greek ba sa tu tre ndi a kma ta lo suron/ama gbugbu bari bana he

ni lan kima na), a tre ndi, “Ani he ni du du ndi wu wo du rhi ni koh Irji. ²⁵ A he ni du ni ndi wu wo du ri ni koh Irji, zan du ra kumi ri zu ni shishi n'ro.” ²⁶ Bi wa basi'a wa'a ba tre ndji. “I nha ni nawo?” ²⁷ Yesu a sa ndi “Ikpi wa ba he ni iya tie ni ndji bana he ni iya ni Irji na.” ²⁸ Bitrus ngame a tre ndi, “Toh, ki bri wawu kpi mbu ndi hu.” ²⁹ Yesu a kma tre ni ba ndi “Njanji, mi hla yiwu, ba ndji wa a don ikoh ma, ko wama, ko mri vayi ma, ko ba ti ma, ko ni mri ma nitu ikoh Irji, ³⁰ wandi ana kpa zan zizan na, ni vi ye, i vri rji wu sisenise.” ³¹ A yo ndji wlon-donha ba ye ni kpama nda hla bawu ndi, “Toh, ki si yi ni Wurushelima, i wawu kpi wa anabawa ba tere nitu Vren Ndji'a ba tie toki. ³² Ba banwu nu biwa bana mri Israila na, ba nzau, nda nu shan nda ju nte sru niwu. ³³ Ba ti tsiwu, ba wuu, i ni vi wu tra ani lunde.” ³⁴ Ba na mla to ikpi biyi na, i lan tre ana ri nibawu, niki bana mla toh ikpi wa a tre na. ³⁵ Niwa Yesu a ye wiewire ni Yeriko ndji wu infyen ri a son si bre ni nyu nkon, ³⁶ ni wo kpaa ndji basi zren ni zu whiwhre niwu, a mye ka ngye si zren. ³⁷ Ba hla wu ndi Yesu wu Nazarat-akasi hi. ³⁸ Ndji wu infyen a yra gro nda hla ndi, “Yesu Vren Dawuda, ya me ni lo suron.” ³⁹ Bi wa bisia zren ni ko shishi ba puatre ni ndji wu infyen nda hla niwu du son gbangbi. A kama nda si kpa gro ndi, “Vren Dawuda, ya me ni lo suron.” ⁴⁰ Yesu a kri kpenme nda nu tre du ba ji igu'a ye niwu. Niwa ndji wu infyen a ye whiwhre, Yesu a mye ndi, ⁴¹ “Wu son du mi ti ngye ni wu?” A tre ndi, “Bachi, mi son toh ni

shishi mu.” ⁴² Yesu a hla niwu ndi, “Kpa toh ni shishi me, kpanyime me a nu si kpa. ⁴³ Hari, a toh ni shishima nda hu si yo ise ni nzu nde Irji.

19

¹ Yesu ari si zu ni Yeriko. ² U ndji ri he ni ki ni nde Zakka. Ana ndji u kpa haraji nda he wo. ³ A wa nkon wa ani to ka nha hi Yesu amma nda mha njima wokran don gbugbu ndji ba u don aku nkpuru. ⁴ A tsutsu guchi ni ndji ba hi ko shishi nda ka hon kunkro (Sycamore - durumi) nda ka don towu; don Yesu a tie whiwhre u zu nkon kima. ⁵ Da Yesu ye ni bubu'a, a nzuya shu nda hla wu, “Zakka, grji ue gbagbla, don luwa gbigbi me son koh me.” ⁶ U wa grji nitsu me nda ye kpa ni ngiyiri. ⁷ Da ko nha a toh, baka na son na wawu mbawu, nda tre, “A ye hi ziri ni koh ndji u lahtre.” ⁸ Zakka kri nda hla ni Bachi, “Toh mba Bachi, nh'ma ha u kpie me he wu'a me nno bi ya, mba u mita mla ndrjo kpieri, me nno nkpu nza rjula.” ⁹ Yesu hla niwu, “Luwa cheto aye ni koh yi don wawu me ahi Vren Ibrahim. ¹⁰ E, Ivren Ndji a ye wah nda kpa bi wa ba kado'a chuwo.” ¹¹ Da ba wo tre ba, a trenda hla misali ri ni bawu, ka ahe whiwhre ni Wurushelima, u ba ban koh mulki Irji tiwhre u ye. ¹² A tre towa, “Indji ri wa ani to tie a hi ni gburi gbugbanmu nda hi kpa chu nda kma ye. ¹³ A yo mri koh ma wlon nda nno ba pa wlon, nda hla bawu, 'Hi kasran niwu gbien kma yemu.' ¹⁴ Amma indji ma ba kranwu nda nton ndji mba bari hu gonma nda hla, 'Kie na kpanyime ndi ndu ndi yi ndu chu mbu na.' ¹⁵ Ba he wa aka kpa chu nda kma ye, a ndu ba

yo gran ma ba wa anno ba inklen nda to riba wa ba tie. ¹⁶ U mumla a ye niwu nda tre, 'Bachi mu, pa me'a wa une'a a nji pa wlon ye nha.' ¹⁷ Ichu'a hla wu, u toh tie, u gran ndindi, Ni wa u toh tie ni kpie tsitsa ma, u he ni igbu zan wlon wa wu nji mba.' ¹⁸ U ha ye nda tre, pa me Bachi, a nji pa ton bari ye.' ¹⁹ Ichu'a hla wu, 'U kpa gbu ton wa wu nji'a.' ²⁰ Iri ye nda tre, Bachi, ngye pa me'a yi, mi ka ri mlazi ni mi kpi, ²¹ don mi klu sissri me, don u ndji u nno ya. U ban ni bubu wa una zi'a na. ²² U chu'a hla wu, 'Ni tre u nyu me ba me han tre'a nitu me, wu meme gran. Wu toh ndi mi ndji wa mi wa bran, ni ban ikpi wa mi na kazi'a na, u me hi vu ikpie'a mi na chuna. ²³ Don ngye una yo nklen ni banki toh mi na kma ye mika kpa nha ni a hon tuma (riba) na? ²⁴ Ichu'a hla bawu wa ba kri wu'a, 'kpa pa wa ahe ni wu'a, ndi ka nno u pa wlon'a.' ²⁵ Ba hla wu, Bachi, a he ni pa wlon.' ²⁶ Mi hla yiwu, indji wa a he wu'a, ba nno tia, amma uwa a hama wu'a, ba kpa mbru wa ahe niwu. ²⁷ Amma biyi, bi yo shishi nime, bi wa bana nyime ndu me chu mba na, nji ba ye wayi ndi wu ba ni shishi mu.'" ²⁸ Da a hla tre bi yi, a vu gon ma hi Wurushelima ²⁹ Ba he me wa a ye whiwhe ni Baitfaji mba Baitanya, nitu ngblu wa ba yo ndi Zaitun, wa ka ton mri koh ma harhi, ³⁰ ndi, "Hi nimi vi gbu wa ahe ni ko shishi mbi'a. Bita ta ri, bi toh vren nakpron wa bana honwu to na. Siwu ndi njiwu yemu. ³¹ Indrjo nita mye yi, 'Bi siwu ni ngye?' Bika hla, Bachi mba ni son.'" ³² Biwa ba ton ba, bahi nda kato vren na pron'a towa Yesu a hla bawu'a. ³³ Baka

ki si vren nagro, kikima baka mye ba, “Bi si vren nakpron ni ngye?” ³⁴ U ba tre, “Bachi ni son.” ³⁵ Ba nji ye ni Yesu, nda lba ba kpi mba ni tu vren nakpron nda ban Yesu sa tuma. ³⁶ Da si zren, baka lba ikpi bi sru kpa mba ni tu nkon. ³⁷ A tie whiwhre ni blaba ngblu Zaitun, u gbu'bu mri koh ma baka ku'u ngyiri nda ni gbre Irji san ni ngyiri kpukpo me nitu wa ba toh ikpie wa atie'a wa nno ba sissri, ³⁸ nda tre, “Lulu a hi'u chu wa asi ye nimi nde TieTie! Salama ni shulu daraja wa a zan dauka!” ³⁹ Farisawa bari nimi jbu hla wu, “Ticha yra nha ba” ⁴⁰ Yesu a sa bawu, Mi hla yiwu njanjimu, biyi bata ki ngbangbi, tita ba yra gro.” ⁴¹ Wa Yesu tie whiwhre ni gbu'a, ayi nitu ma, ⁴² nda tre, Bina toh wiya, ko bina toh ikpi wa ba nji salama ye yiwu! Amma zizan ba riba ni shishi mbi. ⁴³ Ivi ni ye niwu wa bi kamba niwu ba me gle kagon me, nda mau krju tie. ⁴⁴ Ba tsenu hlega meme ni mri me. Ba don tita ri nitu ri na, don una toh inton wa Irji sison zo nda kpa'u chuwo.” ⁴⁵ Yesu a ri ni tra Irji nda tsihi ka zu bi le ⁴⁶ nda hla bawu, “Ba nha zi, Ikoh yi ani koh u aduwa amma u bi ka tie iwru bi y'bi.” ⁴⁷ Yesu ahe nda zi tsun ni tra Irji cacuwu, Amma, Firist bi ninkon ba ni nha ni bi ninkon u nda ba, ba wa nkon u wu-u, ⁴⁸ amma bana toh nkon na, don indji ba siya wowu.

20

¹ Baya viri wa Yesu ata bla tre ma ni Urushe-
lima, indji biwa ba he nimiya, wu Firistoci
wu malamai Attaura wu shugabanni ba cimiye
niwu. ² Ba tre niwu, “Hla nitwu ni kpekpele nha

wuse tindu ba, wu a nha mba ano kpekplemba.”
³ A kpa ye nibawu nda tre, “Imeme miyi tre yi bika kpayi ni mu. ⁴ Isukpa nima Yohana, ani yi nishu ko ni ndji?” ⁵ Indji ba ba mla ya ni kpamba nda tre, “Kie ta tre Ani shu, ani tre, Naki ingye sa bina kpa ye niwu na? ⁶ U kita tre anin ni ndi du indji ba ba ta tro wu ni tita don ba kpaye Yohana ana annabi.” ⁷ A naki ba kpa nyime kina to wu ni wayi na. ⁸ Yesu tre ni bawu, imeme mina hla ni yiwu na ko ni wani gbengblen a tie ndu biyi na.” ⁹ A tre ni bawu ni misali, “Indji ri a rhon ni irju ma da ba no baya da he ni gbu ri wubar ko ¹⁰ Intoyi wu ndi wu irju kmaye, daye ton indjiri ciki minikoma ni bi tindu ni Irji, du ba nonik'lo kunkro wa ahe ni irju. Ba tru du k'ma hi kpama dana no kpi na da zi da tru du hi kpama. ¹¹ A lla tru indji ri hi ni indji bi tie ndu ni Irji du ba ba no glo kukar kni niwu, bakalatsi na wu mumla, da na no kpi na. ¹² A lla ton indji ri wutar ma, balaji ciwo ni wu, da tur du hi kpama. ¹³ Indji wu irju tre, me tie ni he? Metur vri mu wa me kpaye niwu, koba kpaye niwu, dano kpaye niwu. ¹⁴ Bi tie ndu ni irju bato da tre, ni kpamba, da tre, wayi yi a vri wu magijin ma, kpi wa ki ti kiwu, ni ki ni ban malaka ma du zama wu mbu. ¹⁵ Naki ba tru nu ni miyi irju da wu. Angye indji wu irju ani tie ni ba? ¹⁶ Ani ye da wu ba wawu'u bi duba, da ban irju no barimu.” Da ba wo toki, ba tre, “Du na he naki na.” ¹⁷ Da Yesu yaba toki, da tre, “Wuyigye bi yi nufin bi wa ba nha-nha zi, 'Tita wa bi mme ba kamba niwu, wawuyi ni zama mafinficin tita?’ ¹⁸ Indji wa rjoku ni tu

tita ani tzi kpama ti ziza ziza, wu indji wa rjoku ani cowawu'u. ¹⁹ Naki wu malaman Attaura wu Firistoci ba wanko wa woh mba ni sa ni kpama ni tonki, da tre ni misalin yi ni tumba, ama dani klu sissri indji ba. ²⁰ Ba mla kiya gyegyer me, da ton bi sru klu bu'u, baya ni baba ba bi adalci niwwan kowa samu da vu nitre wa tre, niki ba son da tru ni doka ni tre gona. ²¹ U ba miyi da tre Ticha, kito wu tre ni tzro wu bi ma, wunati kpi meme ma na wu tie kpi wu bio ma ninkon wu Irji. ²² Ani kpi wu bima duki han ban ni Kaisar ko ana naki na? ²³ Yesu tokpi wa bason ba tie da kma ni da tre ni bawu, ²⁴ Tsro me dinari, a iwu nha ni inde ba nha ni kogon ma? Ba tre, "Kaisar." ²⁵ A hla bawu ikpi wa, "Kpiwa wu Kaisar, non Kaisar, u kpiwa wu Irji a wu Irji. ²⁶ Bana iya davu ni lah tre na, amsar tre ba wanuba anoba mamaki, naki bana biyu nyu na. ²⁷ Wu Sadukiyawa bari baye niwu da tre niw biwa ba tre bahu wlunde ni vu wu kle, ²⁸ Wu ba miyi da tre, "Ticha, Musa nha nitawu, da tre idan wa vayi ma agu da he ni wa, dana he ni vri na, indji ka bawa vayi ma, da te viri ni vayima. ²⁹ U akwai mri vayi Tangba-wu mumla garwa da gu ba vri, ³⁰ du ni u ha naki. ³¹ Indji wu tra bawa naki da ye niwu Tankpan ba viri da que. ³² Naki, wu wa ngame ye que. ³³ Ni vi wu kle, anha ni son zama ilon ma? Don indji ba gran wa tangba ba wu. ³⁴ Yesu hla ni bawu, "indji bi meyi, ba gran dani no kpamba ni gran. ³⁵ U biwa ba ya ani babayi bari ni son ninton biwa ba que ye bana gran koba sa ta gran na. ³⁶ Bana que ngana ba tsra baba Malaiku da zama mini Irji da mini bi sake wu u kle. ³⁷ Naki biwa ba que ye ba

wlunde na Musa tsro ni bubu wa shafe miji, wa yo Irji ndi Bachi, Ibrahim ni Irji u Irji wu Ishaku wu Irji Yakubu. ³⁸ Zizan ana Irji u kyu na, Ahi Irji u ivri, nitu wawu ndji bi he ni vre niwu. ³⁹ Imbru malaman Attaura ba kpa nyime nda tre, “Ticha, wu riga ni kpa nyime bi ye.” ⁴⁰ Bana kara mye kpi ngana. ⁴¹ Yesu tre nibawu, “Ba ti nihe ni tre Irji Vvren Dauda?” ⁴² Dauda me kima tre ni nvunvu Zabura, Irji tre ni Irji, kuson ni wo kori mu, ⁴³ Wa me dubi yo ni koshi meduba kma ti bubu son me. ⁴⁴ Dauda me ayo Kristi, Irji, ani tini he wani tie ni he da tre a vren Dauda?” ⁴⁵ U wa a kle wo ba ndji ba wawu A hla ni mri koh ma ndi, ⁴⁶ “Mla zren ni malaman Attaura ba son zren ni glu bi gran ni kpamba, da son indji duba yaba, da no ba bubu son rigrama ni shishi ndji ni tre wu bra ni bubu son buki. ⁴⁷ Da chakpo mba biwu balonmba ba que, da babi bre Irji gburko, naki indji biki ba kpa meme la tre ma.”

21

¹ Yesu zu ya da toh indji bi nklen ba si sru baiko ba, ² Wa a toh iwa u kbo ani tiya kpukpu me, wa ji bubu ba ye ka you ni kagi. ³ A tre njanji mi hla yu'u, iwa u koh a zan yi. ⁴ indji biyi ba yo ni mi gbugbu u ba. Naki iwa u koh ni miyah ma ayo wawu ikpe di a he niwu. ⁵ Bari ba tre ni tu tra Irji, yada ba mla tie bi ni tita ni baiko, A tre. ⁶ Ikpi bi yi wa bi si toh, ivi ri ni ye wa tita ri na sun nitu ri na ba na grji ye ni meme'a na. ⁷ Ba mye, mala, kpi biyi ba ye ni tan? A ngye ni tsro ta inton wa kpi'a ba ti'a? ⁸ Yesu ka hla ni bawu, mla ya, na du indrjo ye gyru yi na, gbugbu ba ye

ninde mu, da tre ndi ame yi me wawu, u inton a tie whewhre, na hu ba na. ⁹ Inde bi woh ba taku da ni tsi bi kana klu sissri na, ni mumla se kpi bi yi ba ye, u kle, gbugblu na ye zizan na. ¹⁰ Wa a hla ni bawu, gbugblu ni lu ni tu gbugblu, mulki ni lu nitu mulki. ¹¹ Meme u gbugblu yi ani grju kagon, iyon ni tie ni gbugblu wawu, lilo ni ka gbugblu'a wawu. Ikpi bari ba grji rji shu da no sissri. ¹² Naki kpi biyi du ba ye, ba tsi yi da ti meme kpe ni yiwu, da zu yi ni tra Irji, ba vu yi sru ni brusuna, ba gbi yi hi ni ba chu, baba ngona, nitu inde mu. ¹³ Ani he ijou tre. ¹⁴ Na ri mre kpi wa bi tre ni koshi na, ¹⁵ Me mi no yi trre wa bi tre, di no imrre ndindi wa bi kra yi banaya krie ni yi na. ¹⁶ Ba ti bi, mri vayi, mla bi baba kpukpa bi ba tiyi yah da wu bari bi. ¹⁷ Ndji ba wawu bbawu ba kran yi ni tu inde mu. ¹⁸ Naki ko futu riri ni tubi na joku na. ¹⁹ Ni mi vu suron bi bi kpa re bi. ²⁰ I hi toh soja ba kru wurushelima you ni tsutsu, bika toh ndi joku ma tie whewhre. ²¹ Biwa ba he ni Judiya du ba tsutsu hi ni gblu u bi wa ba he ni mi gbu ba ka don gbu'a u bi wa ba he ni ko rah gbu'a baka ba ri nimi gbu'a na. ²² Bi yi ba vi u rju hla, du kpe wa ba han duba kle. ²³ Iyah ba bi wa ba hei ne, ni bi no mri sisan ni toh kima, iya nihe ni gbu'a ni nfu ni tu ndji ba. ²⁴ Inji gban ni kaba hle, ba vu ba kma tie gran ni gbungblu, biwa bana toh Irji na ba chan Wurushelima ni zah, se ivi u bi wa bana toh Irji na nikle ²⁵ Igban ni tsro ni Irji, ni wha kpan baba tsitsen, ni meme. Iya ni shu ni gbungblu, ni wrji kpukpa don yi man ni ne. ²⁶ Indji ba tie sissri da

ta kukmo da ni gbie kpe wa basi ye ni gbungblu, gbengblen bi shu ba ta chu. ²⁷ U ba toh vren ndji ni ye ni mi kpalu ni gbengblen ni kikle daukaka ma. ²⁸ Inde kpi bi yi basi ye, lunde krikrie ni nzu tumbi. Du ndji wa ni ye kpa yi chuwo a ye whewhre. ²⁹ Yesu tre nda ka yiyi ni bawu, yah kunkro indhu baba mbru kunkro ba. ³⁰ Biyi ni tu bi bika toh ndi iga ati whewhre. ³¹ Inde bi toh kpe biyi ba he na yi bi toh ndi iye Irji a tie whiwhre. ³² Njanji mi hla ni yiwu, i zan bi bana kle na se kpi bi yi ba ye. ³³ Shulu ni meme ba kle, ama itre ma na kle na. ³⁴ Sun ni ya cheme, na du suron mbi ni titan hi na so di wah du na he ni mre u tu mbina kana ye ka yi na troko na. ³⁵ A ni ye ni tu ndji bi gbungblu wawu ³⁶ Sun ni wri di ta bre chachu du yi he ni gbengblen ndi nawo ni kpi bi wa ba ye'a, wa bi kri ni kbu Vren Indji ³⁷ Ni nton kima, a si hla tre ni bawu ni tra Irji, ka rju nichu da ka sun ni bubu ri wa ba you ndi Olivet. ³⁸ Indji ba rju gbugbun ni bubu ble ye ni woh wu ni tra Irji.

22

¹ Ba he inton u bredi wa ana sa na, a ti whewhre, wa ba you ndi ngan u za. ² Bi ninkon bi tu du Irji, baba bi han be, ba susun da tre nitu bawu Yesu, ni ki basi klu sissri ba ndji. ³ Ibrji a ri ni Yahuza Iskariyoti, iri ni mi mri koh ma tso. ⁴ Yahuda a hi ninkon bi toh ndu Irji, biwa ba yah ndji kpatsri, wawu ni vu Yesu no ba. ⁵ U ba ngyiri ni wu, nda no nklen ⁶ Wa kpa nyime, da wa nkon wa ani vu noba ni nton wa indji bana he na. ⁷ Ivi u gah u za, naki ba ti gan u hay ikru

wu ton yin. ⁸ Yesu a ton Bitrus mba Yohana, da tre, Hi ndi mla bubu biri u ton yin, du ta ri. ⁹ Ba mye, ni nsten wu son ki hi mla bubu ati? ¹⁰ A ka sah ni bawu, inde bi ri nimi gbu'a, bi tsra nio ndji a nji iriman. Hu hi ri nimi koh wa ani ri. ¹¹ Hla ni ndji u koh, ndi mala, tre mikoh bi tsri he ni ntsen, wa mi ribi ri ni mri koh mu? ¹² Ani tsro yi kikle ko u koshu, wa ba mla ti ye bika mla ti ni mun. ¹³ U ba hi da toh ikpe a he naki. Baka mla bubu u tan bredi wa ana sa na. ¹⁴ Da inton ati wa ka sun ni mri koh ma. ¹⁵ Wa a hla ni bawu, mi you suron ndi mi tan bredi wa ana sa na ni yi, ri ni yah. ¹⁶ Naki mi hla yiwu, mi na la tan bredi ni yi na, se ba mla wu ti ni koh Irji. ¹⁷ Yesu ban gbaju'a da ngyiri nda tre kpa wayi, gaa ni kpambi. ¹⁸ Naki mi si hla yiwu mi na la so mma klo kunkro na, se koh Irji ye. ¹⁹ A ban bredi'a nda ngyiri, nda mere no ba nda tre wayi yi nma kpa mu, wa ba no don biyi, bita ti nayi ndi ta ri mre mu. ²⁰ A ban gbaju'a ni kogon bredi, iwa yi a si sa tre'a, a yi mu wa ba kahle don biyi. ²¹ Bi ka mla yah indji wa ani vu noba, a he nime ni tu tebru. ²² Naki Ivren Ndji hi gbigbi na ba tre, Iyah ndi kima wa ani vu noba. ²³ Baka lunde nda ni mye kpa mba, ahi nha ni mi mbu wa ani tie kpe mba. ²⁴ Ba lu si sen nyu ni kpa mba, nitu ninkon u shu. ²⁵ A hla ni bawu, bi tu chu baba ndji biwa bana toh Irji na, ba tsro gbengblen mba, bari ba he ni gbengblen nitu mba, ba you ba ndi bi mulki ni daraja. ²⁶ Du na he naki ni yi na, naki du ndji wa a ninkonni yi du he na vivren tsitsa, indji wa a zan yi ka he na u tindu. ²⁷ A hi nha a hi ninkon, wa a sun ni tebru, ko a wa a si tie ndu'a? Ana wa

a sun nitu tebru na? Naki me na ndji u tie ndu ni mi mbi. ²⁸ Naki biyi bi he ni mie ni mi tsra ²⁹ Mi no yi mulki na wa Tie mu a ne. ³⁰ Bi ri ndi so ni tebru u mulki, bi sun ni koh mu, ndi ta blatre ni lbe tso u Israila. ³¹ Siman, Siman, mla zren me tie, ibrji a wa inton wa ani yre u na alkama. ³² Naki ba si bre ni wu, du you suron me du na joku na, inde wu kma ye wu ka tre trre ndindi ma wa ani no mri vayi me gbengblen. ³³ Bitrus a hla wu Bachi mi he ni mereu hu hi ni brusuna mba kyu. ³⁴ Yesu ka sa ni wu ni hla wu Bitrus, kafi du gba tbu luwa nkpu tra u kpatron ndi wu na toh me na. ³⁵ Yesu ka hla ni bawu, inton wa mi ton yi hama ni bu ko go ple, ko lagban zah, ibi ka wa kpie hama? U baka trre ndi a'a. ³⁶ Ama zizan'a, i wa a he ni mbu ka ban ni igople. Ndzi wa ana he ni inji ngban na, ka ban klon ma le nd le ri. ³⁷ Naki mi hla yiwu, ikpie wa ba nha nitu mu ani he naki, ba bla you na bi la tre, ikpei wa ba tre ni tumu a he naki. ³⁸ U ba tre, "Bachi, iyah, ngye inji ngban hari, wa a tre da tsra nu ³⁹ Da ba ri la u yalu kle, Yesu a hi na ani tie chachuu hi ni ngbulu Zaitun, se mri koh ma ba hu. ⁴⁰ Da baka kai niki, waka hla bawu, ta bre Irji don du yi ri ni mi lah tre na. ⁴¹ A kaba don da ch'bi, nda kukyu ngbarju nda bre, ⁴² Nda tre, Bachi, inde wu kpa nyime wu ka ban gbarju i rju ni mu. ⁴³ Se Maleka ni shu ye niwu nda no gbengblen suron. ⁴⁴ Ahe nimi iyah kpukpo me, a you ni bre, hra ikrji ma ni grji na gble yi. ⁴⁵ A lunde ni bre ma, da ye ni mri koh, da ye toh ba basi krana don ani lo ba suron. ⁴⁶ Wa a mye ba a ngye sa bi si krana? Lunde ndi bre du yina ri ni yah na. ⁴⁷ A he ni mi

tre, se ga gbugbu ndji ba ye baba Yahuda iri ni mi mri koh ma tso'a, nda ye whewhrre ni Yesu nda hlan vu. ⁴⁸ Ni ki Yesu ka tre, Yahuda, wu ban Vren Ndji no ni hlan vu? ⁴⁹ U biwa ba krju Yesu you ni tsutsu, ba toh ikpie wa si zren, nda tre, Bachi ki tsen ni inji ngba? ⁵⁰ Iri ni mi mri koh ma a chu nji nda yba iton ninkon bi nha be u woh ko ri. ⁵¹ U Yesu ka tre, a tsra naki da taba iton nda wakar ni wu.” ⁵² Yesu tre ni tie ndu ni koh Irji, ni bi gben ni koh Irji baba chiche ndji ba, wa ba you ni koh shishi bi rju na bi ye vu ndji u ybi, ni ba nji ngban ni kpala? ⁵³ Ni wa mi na he ni yi ni tra Irji, bina vu me na, zizan a nton mbi ni gbengblen u bu. ⁵⁴ Ba vu nda nji nda hi, ba nji hi ni koh ba, u Bitrus ka ta hu ni gbugban mu. ⁵⁵ Niki baka muh lu ni tsutsu ra, nda ku sun niki wawu mbawu, Bitrus a sun ni tsutsu mba. ⁵⁶ Sei wa ri a toh a sun ni kpan lu'a, nda you shishi ni wu, nda tre ndji yi ba he mbawu.” ⁵⁷ U Bitrus a kpa tron, nda tre iwa mi na toh na.” ⁵⁸ Vi toh fi me yi, u ndji ri ka toh nda tre, wu mewu he ni mi mba. Bitrus tre ndi, “Ana me na.” ⁵⁹ Intonri hi, i ndji ri a kama nda la tre, njanji ndji yi ahe ni wu, a vren Galili. ⁶⁰ Bitrus a tre, ndi mi na toh kpie wa asi tre na, nda asi he ni mi tre u gbah lu tbi. ⁶¹ A kma u Bachi ka yah Bitrus. Se Bitrus ka ri mre ikpie wa Bachi tre'a, se a hla niwu, kafi du gbah du tbi luwa, u kpa tron nkpu tra ndi wu wu na toh me na. ⁶² Da Bitrus rju nda yi u'lo suron. ⁶³ Se ndji bi wa ba troh baba Yesu ba ka zah wu da tsi me. ⁶⁴ Da baka kawu shishi, nda mye hla tawu a nha wru'u? ⁶⁵ Ba ka tre trre u nanye, ni meme tre ni Yesu. ⁶⁶ Da imble kpan u chiche ndji

baka ka bi baba bi toh ndu Irji, baba bi nha lbe se da nji'u hi ni bi tuchu, baba bi ninkon bari. ⁶⁷ Da tre hla ni tawu a wuyi wu Almasihu'a" wa a hla ni bawu ko mi hla yiwu, bina kpanyime na, ⁶⁸ Inde mi ye yi, bi na kasa ni muh na. ⁶⁹ Aman ni ko shishi, Ivren Indji ni sun ni woh ko ri u gbengblen Irji. ⁷⁰ Ba ka tre, u u" Vren Irji? Se Yesu ka kasa ni bawu ikpie wa bi tre a me yi. ⁷¹ Ba tre don ngye ki si wa shaida? Kita ni tu mbu ki woh ni nyu ma."

23

¹ Indji ba wawu mba, ba lunji Yesu ye ni koshi Bilatus. ² Na lu ni nhanwu andi, ba ka toh asi kpa indji si ti meme na ni tonba ni timeme, ndu ba na kpanyime na nhan iban hi no Kaisar na, na ni yo tuma Almasihu, Ichu." ³ Bilatus Myen, Ahi wuyi Ichu Yahudawa? U Yesu kpanyime niwu, "Anaki wu tre." ⁴ U Bilatus hla ni Firstocin bi ninkon ba ni jubu indji ba, "Mi na vu ni lah tre riri me na." ⁵ U ba luni tre, andi, "A kpa suron indji ni tie meme na ni hla tre ma ni Yahudiya, a so ma rji ni Galili ye ni wayi." ⁶ Niwa Bilatus a woki ma, na miyen indji bi Galili'a wawu ⁷ Wa ye toh ni mre ma andi a he ni zah (kalkashi) pkancin Hiridus, natru Yesu hi ni Hiridus, wa a he nitu ma Wurushelima ni vi bi ton ki. ⁸ Ni wa Hiridus a ku shishi ni wu u ngyiri shu niwu ni suron su se'a ni tu wa azi wau tu lalon mu ni sun toh wu. Wa a wo tre tuma, waa dede ni yoshishi ni sun toh iri kpai wa a ni tie bi so sissri wa a ni tie'a. ⁹ Hiridus a miyen Yesu ni mi tre bi gbugbu, u Yesu na sa kpe riri ni wu na. ¹⁰ Firstocin bi ninkon ba ni

biwa ba nhan, lunde kri, ni nha nu ¹¹ Hiridus ni sojoji ma ba lu ni nhanu, nani whiyen ni wu, u ba sru nkulon bi ndindi ma niwu, na kma tru Yesu hi ni Bilatus. ¹² Ba Hiridus mba Bilatus ba tie kpan ni kpamba chachuki (ba na ta yo kpamba ni ko shishi). ¹³ Bilatus yo Firistocin ni bi chu ni jubu ndji ba, ¹⁴ na hla ni bawu, wa hla ni bawu, bi ka nji igu yi ye na indji wa ani ton ndji timeme, bi yi me bi toh, mi, miye ni shishi, mina vu lahtre riri me na wa bi ki nhanwu na. ¹⁵ Ba kpe, Hiridus me, ala ka tru kma ye ni tawu, bi toh, igu yi na tie ikpe wa ba wu'a na ¹⁶ Ni tu ki mi gbi ton niwu ni kachuwo. ¹⁷ Wa hi gbigbi ni Bilatus ndu chu indji u y'bi iri no ba ni Idin) ¹⁸ Wawu mba wu ba lu tre vovome, ndu ba, "Nji gu mba hi, na nji Barabas grji!" ¹⁹ Barabas a guri wa ba yo ni mitra u lo ndji bi latra, nitu wa aka kpa suron tie meme ni bawu ni gbu na wu ndji. ²⁰ Bilatus ala tre, asun ka Yesu chuwo. ²¹ Ba la tre vovome, ni, "Giciye wu, giciye wu." ²² A hla ni bawu nkpu u tra, "Nitu ngye, a ngye yi indji yi tie wa a meme? Mi na toh kpe wa a tie wa bi wah bi wu'u ni tu ma na. Ni naki to bi kle nu'u yah, me ka'u chuwo." ²³ Ba kri titu, na tre gbangban me, ndi ba sun ndu ba giciye wu, u tre mba ka mren Bilatus saran. ²⁴ U Bilatus a kpanyime ni bawu ni kpi wa ba sun. ²⁵ Wa ba miyen a nji grji ni bawu na no ba i wa ba yo ni tra u lo ndji'a nitu wa a kpa suron tie meme nda wu ndji, na no Yesu ni kpi wa son. ²⁶ Ba nji hi, na zu vu guri inde ma Siman Bakurane, a rji ni gbu siye, u ba ban giciyen gran ni wu gba, ndu nji hu Yesu. ²⁷ Chubu nji ni mba ba lo suron na ni yi nitu ma, na ni hu. ²⁸ Wa kma yaba, Yesu

tre, “Bi mri mba Urushalima, na yi nitu mu na, bi ka yi ni tu-mbi ni mri-mbi. ²⁹ Bi toh, ivi ni ye wa ba tre, lulu a biwa ba son ni krju ni bi wa bana ngrji na, ni sisan wa bana mma na.” ³⁰ U ba fare tre ndu tita, “Ku chan ta, ni Igbulume, Bika kata. ³¹ Ba ni na tie kpi biyi u kunkron a ri he ni shushu, ahi ngeri ani tie u kunkro klu ye? ³² U ba nji indji hari biwa ba lah-tre, hi niwu baba Yesu. ³³ Wa ba ka ri ni bubu wa ba yo, “kyukyu” niki ba ka kpan ba ni kunkron'a (giciye) ni bi y'bi hari, u ri ni wo kori, u ri ni ko ta. ³⁴ Yesu tre “Itie, kpa wruhle ni bawu, don bana toh kpe wa ba tie na.” Ba lu ni ta chacha, na yaba inklon ga. ³⁵ Indji ba lu niya bi nji ndji (mulki) ba wa ba ye si tsawu andi, “A kpa bari chuwo. Dun kpa tuma chuwo ki, toh wawu yi hi Almasihu u Irji, wa ba chu'a.” ³⁶ Bi lokpa me ba tsawu, na wa niye, nda ni dren iman wa'a sa. ³⁷ Nani tre, “U ta hi chu Yahudawa, U ka kpa tume chuwo.” ³⁸ U gban ri he niwu tu, “I wa yii a chu Yahudawa.” ³⁹ Iri ni mi bi y'bi hari ba wa ba kpan ba, a mre'u andi, “A na wuyi Almasihu na? ka tu me chuwo ni kita me. ⁴⁰ U ri ma sah, wa ya losuron, “U na tie sissri Irji na, nitu wa ba wuta baba? ⁴¹ U mbu ba tie tsra, ki kpa mbu nitu kpe wa ki tie, Igu yi ana tie kperi memema na.” ⁴² Nna la tre, “Yesu na kparisu ni me na, uta ri ni ko Itie me.” ⁴³ Yesu hla ni wu, “Njanji tre misi hla niwu, luwa u he nime ni Firdausi.” ⁴⁴ U ba he niki ni kraf tanne, u bubu ka tie bwu kagon gbu'a wawu, hi ni kraf tiya. ⁴⁵ U rji grji ka ku. U bre gontra tra u tre ni Irji a yar tie hari ni tsutsuma ye ni meme.

⁴⁶ Ni yar yi ni lan gbangban me, Yesu tre, “Itie, mi ka Ruhu Mu no niwo me.” wa tre naki, na que. ⁴⁷ U Jirimia a toh kpi wa a tie, na gbire Irji san, “Gbigbi iguyi a hi indji ndindi.” ⁴⁸ U Ijubu indji ba wawu, wa ba hu ba ye ndu ba ye toh ikpi wa a tie ni shishi mba, ba kma ni wru wo ni san mba. ⁴⁹ Bi wa ba toh wawu mba'wu, ni imba bi wa ba hu ba rji ni Galili, u ba ka kri ni gbugbanmu, na si ya kpe wa a si zren ⁵⁰ U indji ri ba yowu Yusufu, ahi vren u majalisan ni ugbu na indji ndindi. ⁵¹ Wa na kpa nyime ni kpi wa ba tre ni kpi wa ba tie na, rji ni Arimatiya ni meme Yahudiya, i wa a si kben hi koh Irji. ⁵² Igu ki, ahi ni Bilatus, na miyen wu a ndu ban ikpon Yesu no wawu. ⁵³ Wa nji grji ye meme, na nyewu ni pri ndindi, na kayo ni mi bbe wa ba shime ni kpa tita, ni bubu wa ba na rju ndrjo toh na. ⁵⁴ Ivi ri ri ni vi, u Asabaci te whiwhre. ⁵⁵ Ba imba biwa ba ye baba Yesu rji ni Galili, ba hu nda toh wrji wa ibbe'a a he nda toh ka ba yo nkpon ma'a. ⁵⁶ U ba kma hi, u ba wa inye u gban ni turare. U ba kusi ni ivi Asabaci, nidu.

24

¹ Ni bwu mble, ni vi mumla wu Sati'a, ba ye ni bubu ibe'a nda nji nnye wu bwa ni kmo, wandi bana ti'a. ² Ba to ndi ba nyi kikle tita wa ka nyu ibe rju. ³ Ba ri nimi nda toh ndi k'mo Bachi Yesu na he na. ⁴ A hye niki, ba ri he ni tsishishi ni tu kpe yi, ndji ha ba rju kri ni ba ni inklon wa zan pri me. ⁵ Niki mba-ba ba ti sissri nda kukru ni shishi mba ni meme, i ba tre ni mba-ba ndi, “Ngye du yi ni wa ndji wu vrhi nimi biwa ba

qu ye'a?" ⁶ Ana he ni wayi na, ba nzu lunde ye. Rhimre ni tre ma niwa a rhi he ni Galili, ⁷ ndi ba guchi vu Vren Ndji nu ndji bi lah tre, ba gran ni kunkro, ni vi wu tra ani la lunde. ⁸ Imba ba ba tika itre ma, ⁹ nda kma don bubu ibe'a nda bla ni wlon don ri'a baba mbru ndji bari, wawu ikpi biyi ba ¹⁰ Niki, Maryamu Magdalin, Joanna, Maryamu iyi Yakubu, ni mba ba rima, mle, baka vu bla ni manzani ba. ¹¹ Ama itre wa a bla bawu a rju choloncho ni manzani ba, i bana kpanyime ni mba-ba na. ¹² I Bitrus a lu kri vu tsu hi ni bubu be'a, nda ku dran nda ya mima. A to ba pri nklon wu kpa ma ba shii zini kosan. Bitrus a kma hi ni koh ma, nda ni rhimre ikpi wa ba he'a ¹³ Ni vi baki, ndji ha ni mimba ba vu nko tayi ni vi gbu Emmawus, wandi a mili ttamgba ni mbru rji ni Urushelima. ¹⁴ Ba si tre ni kpamba nitu ikpi biwa ba si zren'a. ¹⁵ Niwa basi tre nda ni mye kpamba, Yesu kima a ye nda si zren ni ba. ¹⁶ Shishi mba ana bwu du ba mla toh ka ahi nha na. ¹⁷ Yesu a hla bawu ndi, Bi ki zren nini tre nitu ngye, hambiwu ni ton nkoh? Ba kma kuki nda kri ngbonme. ¹⁸ Iri mba, ni nde Cleopas a sa niwu ndi, "Wu nklen me yi ni gbu Urushelima wuna toh ikpi wa basi zren ni vivi yi na? ¹⁹ Yesu a mye ba ndi, "ikpi bi rime?" Ba sa wu ndi, "Ikpi nitu Yesu wu Nazarat wandi ana Anabi kikle ni ndu, mba lan tre ni shishi Irji mba ni ndji wawu'u, ²⁰ Wawu yi kikle Prist, baba bi ninkon wu gbu'a ba vu nu du ba lo u wu qu nda klo ni giciye. ²¹ Kina yo suron ndi wawu yi ni ye kpa Israila chuwo. E, nha ni kima, a vi tra zizan wa ikpi biyi ba he. ²² Ngari, mba bari, nimi mbu ba rju

ni tre wa anuta sissri, nitu hi mba ni bubu ibe ni bwubwu mble. ²³ Ba hi ka toh ndi kmo ma na he na, nda kma ye si tre baka toh Maleka wa a hla bawu ndi a he ni sissren. ²⁴ Ndji mbu bari ba hi ni bubu ibe nda ka to tsra ni kpe wa mbaba ba hla'a. Ama bana to'o na. ²⁵ Yesu a hla bawu ndi, "Bi ruru ndji, bi si sron kpanyime ni kpe wa anabawa ba tre!" ²⁶ Ana bi zan du Kristi sha ya ikpe biyi rhi nda ri ni nzuhon ma na?" ²⁷ Niki rji ni Musa, zu ni anabawa wawu, Yesu a mla bla ni bawu ikpi nitu kpama nimi nvunvu tre Irji. ²⁸ Ni ba tie whiwhre ni vi gbu wa bata hi niwu'a, Yesu a ti to ani zren hi guchi. ²⁹ Mle ba bre u ndi, "Son nita, yalu si tie, i ivi'a ti wiewiere wu kle ye. Mle Yesu a kpanyime nda ka son niba. ³⁰ Niwa a kuson nda ni rhi niba, a ban bredi'a, yo lulu niwu, nda nziga nu ba. ³¹ Shishi mba a kri bwu i baka mla toh wu, wa kri kado ni shishi mba. ³² Ba hla ni kpamba, "Suron mbu ana si'a gon ni mi-mbu niwa a si tre ni nkon, nda tsro ta nimi nvunvu tre Irji na?" ³³ Ba kri lunde ni ton kima nda vu nkon kma hi ni Urushelima. Ba ka ri ni wlon don ri ba, nda toh ba baba bi wa bana he ni ba'a, ³⁴ nda hla ndi "A njanji, Bachi mbu lunde, nda tsro tuma ni Siman," ³⁵ Niki ba vu kpi wa ba toh ninkon mba wa ba mla toh Yesu ni andi a ban bredi si ga nuba a. ³⁶ Niwa basi tre kpi biyi, Yesu kima, a rju kri ni mimba nda tre ndi, "Si suron son niyi." ³⁷ Ba ti gbri me i sissri a vu ba. Ba ban ndi ba toh ibrji ma mu. ³⁸ Yesu a hla bawu ndi, "A ngye du yi ni tie sissri? A hi ngye ni lo yi ni suron?" ³⁹ Toh iwo mba iza mu. A hi me kimu. Sa wo nitu mu ni toh. Ibrji na he ni

nma kpa mba ququ na wandi bisi to mi he niwu na.” ⁴⁰ Niwa a kle tre toyi a tsro ba iwo mba iza ma. ⁴¹ Niki me, bana kpanyime na, nitu ngyiri ni sissri. Yesu a mye ba ndi, “Bi he ni ikpe wu rhi?” ⁴² Ba nu vi lambe wa ba sron'a. ⁴³ Akpa nda rhi ni shishi mba. ⁴⁴ A hla bawu ndi, “Biyi yi ba lan tre mu, wandi mi hla ni yiwu niwa mi he ni yi, ndi ikpi wa ba nha ba ni nvunvu doka Musa baba anabawa ni Zabura ba wrhu he toki. ⁴⁵ Alu bwu mre suron mba du ba mla to nvunvu tre Irji. ⁴⁶ A hla bawu ndi, toki ba nha ndi Kristi ni shaya nda lunde rji ni qu ni vi wu tra. ⁴⁷ Kma suron wrhu ni la tre ni kpa wrehle lah tre ma. Hi bla ni ndi kagon ngbungblu rhi ni Urushelima, ni ndema. ⁴⁸ Bi toh ikpi biyi ni shishi-mbi. ⁴⁹ Ya, mi si ton yi nitu ikpe wa Timu a rhentse ni tuma. Bi gben ni mi gbuyi nitu ba kayi ni nklon gbengblen rji ni shulu ri. ⁵⁰ Niki Yesu a wrhu ni ba nda hi wiewiere ni Betani, nda nzu wo ma nda yo lulu ni bawu. ⁵¹ Ni wa a ta yo lulu ni bawu, ba kri ban'u hi ni shulu. ⁵² Mle ba ku nzu ndema, nda k'ma yi ni Urushelima kikle ngyiri. ⁵³ Ba si'a ki chachu ni tra Irji nda ni tie lulu niwu.

Bu New Testament
The New Testament in the Bu language of Nigeria
copyright © 2020 Door43 World Missions Community

Language: Jida (Bu)

Translation by: Door43 World Missions Community

Contributor: Bu, Bwuh, NBTT

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2020-07-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Jul 2020

c72c45f5-7330-57ef-bd69-0d0485754000